

ÅRSBERETNING

2021

MUSEUM
MIDTJYLLAND

ÅRSBERETNING 2021

Redaktion: Maja Theodoraki

Konceptdesign: Heavy

Fotos hvor andet ikke er angivet: Maja Theodoraki

Omslagsfoto: Maja Theodoraki

Copyright Museum Midtjylland 2022

Museum Midtjylland

Vestergade 20

7400 Herning

CVR-nummer: 26793351

P-nummer: 1003344912

INDHOLD

Mission & vision	3
Forord	5
Årets udstillinger	9
Ansigt til ansigt med oldtiden	13
Årets udgravninger	15
Agerskov vold	21
Samlingen, bevaring og indsamling	27
Forskning og publicering	31
Museets formidling	35
Frivillige og venneforeninger	39
Sponsorater og partnerskaber	42
Et smugkig ind i 2022	44
Museum Midtjylland i tal	46

MISSION & VISION: DET VI GØR, ER, VIL & SKAL

Museum Midtjylland er en selvejende institution og et statsanerkendt, kulturhistorisk museum, som formidler og levendegør den midt- og vestjyske historie som en del af en lokal, men også national og international fortælling.

Museum Midtjylland er en selvejende institution med status som statsanerkendt kulturhistorisk museum, der tilsammen består af i alt fem besøgssteder: Frilandsmuseet Herning, Herningholm Museum, Klosterlund Museum, Tekstilmuseet og Vester Palsgaard Skovmuseum.

Museum Midtjylland skal gennem indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling virke for at sikre kulturarven i sit ansvarsområde, som dækker Herning og Ikast-Brandeborg kommuner.

Tilsammen fortæller de om hedeegnens rige kulturhistorie og industrisamfundets rivende udvikling; et fokusområde, som spænder fra

stenalderbopladser, jæger-samlergrupper og hosebinder til tørvegravere, skovriddere og syersker. Her fortælles om den helt fjerne fortid, som museet afdækker ved arkæologiske udgravninger og udstillinger. Men også om den nyere tid, hvor især tekstilindustrien har spillet en stor og betydningsfuld rolle – ikke kun i museets geografiske område, men også for resten af Danmark.

MUSEETS MISSION & VISION

På Museum Midtjylland ønsker vi at skabe et lokalt, regionalt og nationalt betydende og visionært kulturhistorisk museum.

Et museum hvor vi på aktiv, nysgerrig, dynamisk og original vis udforsker, formidler, tilgængeliggør og levendegør fortællingen om det åbne lands kulturhistorie i fortid, nutid og fremtid med fokus på ressourceudnyttelse og industri; altid i tæt samarbejde med og til fælles glæde for museets brugere, frivillige og mange interessenter.

VORES MISSION

At belyse det åbne lands kulturhistorie i fortid og nutid med fokus på ressourceudnyttelse.

At belyse tekstil, beklædning og mode i fortid og nutid med fokus på globale relationer.

At samarbejde på nye måder med museets frivillige, så de i endnu højere grad indgår som en aktiv ressource til fælles glæde.

VORES VISION

At skabe et sanseligt museum både fysisk og virtuelt.

At knytte bånd på tværs af fortid, nutid og fremtid med baggrund i museets forskning.

At være et dynamisk og åbent museum, der kan skabe debat og blande sig lokalt, nationalt og internationalt.

Kristine Holm-Jensen,
Direktør for Museum
Midtjylland

FORORD: ENDNU ET TURBULENT ÅR

2021 blev endnu et år, hvor Covid-19 kom til at gribe forstyrrende ind i både hverdagen og på de lange linjer på Museum Midtjylland. Dertil kommer, at Museum Midtjylland i 2021 måtte igennem et direktørskifte. Ikke desto mindre blev det et år, hvor museet fik det bedste ud af situationen og kom igennem med en række nye, markante tiltag.

Grundet Covid-19 har Museum Midtjylland igen oplevet et fald i besøgende. I alt har museet haft fornøjelsen af 17.456 gæster i 2021, hvoraf 16.993 har besøgt ét af vores fem besøgssteder. Til sammenligning lå dette tal i 2020 på 16.170. Samlet set bekræfter det en tendens, som vi kan mærke på museet. Nemlig at flere og flere søger Museum Midtjylland alene for at se de faste udstillinger. Det omfattende arbejde med markedsføring, som er blevet igangsat med Laura Liv Weikop som direktør skaber langsigtede resultater - selv under en pandemi.

Når vi ikke har kunnet invitere vores brugere ind på museet, har vi brugt nedlukningen til at skabe noget nyt. På Klosterlund var der alt andet end stille i de lange, mørke vintermåneder, hvor museet var lukket for publikum. Under hensyntagen til skiftende forsamlingsforbud og afstandskrav - og bevæbnet med rigelig håndsprit - mødtes museets frivillige, formidlere og arkæologer for sammen at skabe oldtidsudstillingen *Ansigt til ansigt*. Udstillingen rummer alle de største og bedste fund, som museets arkæologer har gravet frem og forsket i igennem et helt århundrede. Bag hvert enkelt af oldtidens potteskår, som vi graver op, gemmer sig et menneske. Museets fagfolk er gået dedike-

ret til opgaven og har truffet en række modige valg for at vække oldtidens mennesker til live. Jeg er stolt af at have medarbejdere, som tør udfordre deres faglighed, så vi kan skabe gode og skarpe fortællinger.

Samlet set bekræfter det en tendens, som vi kan mærke på museet. Nemlig at flere og flere søger Museum Midtjylland alene for at se de faste udstillinger.

Udstillingen på Klosterlund understreger også, at Museum Midtjylland har udviklet sin egen udstillingsstil. Med Laura Liv Weikop ved roret har der været fokus på udvikling af formidlingen. Det slår nu for alvor igennem: Vores udstillinger har fået et spændende fysisk udtryk. De er båret af tårnhøj faglighed. Og ikke mindst er de formidlet i et sprog og en tone, som taler til mange forskellige slags brugere. Vi kan nu konstatere, at det virker! Også i den danske museumsverden lægges der mærke til det. Gennem 2021 har vi oplevet et stadigt stigende antal museer fra hele landet, som lægger turen forbi vores udstillinger for at hente inspiration.

På Tekstilmuseet gav nedlukningen tid og plads til en længe ventet renovering af Vanggaard-fløjen, som rummer vævestue, opholdsrum til de frivillige og madpakkerum til børn. Lokalet kan nu også udlejes til selskaber. I samme ombæring blev der indkøbt møbler til mødelokalet på Tekstilmuseet, som nu også fremstår lækkert, indbydende og klar til at blive udlejet til selskaber og virksomheder. Det skal i fremtiden understøtte vores mulighed for udlejning og for at skabe større egenindtjening.

Igen i 2021 har der været gang i byggeriet i Museum Midtjyllands to kommuner, så museets arkæologer har været i felten og lavet både forundersøgelser og egentlige udgravninger. Vi befinder os midt i Danmarks erhvervsmæssige smørhul, og vi gør vores bedste for, at museets

arkæologer er kompetente sparringspartnere for byggeherrene. Blandt årets arkæologiske højdepunkter ligger undersøgelserne af Ager-skov Vold, hvor museet lavede forundersøgelser af et voldsted ved Hammerum. Det er sjældent, at vi graver i middelalderen og bliver klogere på, hvordan Midtjylland så ud på den tid. Men her fik vi muligheden for det og har fået en ny vigtig brik til forståelsen af middelalderen her på egnen.

Museets formidling står på en solid base af kompetent og troværdig viden om kulturhistorien. Den viden skal vi hele tiden udvikle, så vi kan blive ved med at være relevante og interessante for vores brugere. I 2021 har vi især arbejdet med vores store satsning om magt og modmagt i romersk jernalder centreret omkring Hedegaard tæt ved Nørre Snede. På dette tidspunkt sker der noget helt særligt i Midtjylland. Det skal vi blive klogere på. Forskning kan dog også handle om vores samlinger og indsamling. I 2021 afsluttede vi VAERK, som er et projekt, hvor flere museer er gået sammen om at kigge på deres samlinger for at koordinere og målrette indsamlingen, så alle museer ikke gemmer og indsamler de samme genstande. Den slags koordinering ser vi som en del af fremtiden for at begrænse tilvæksten af genstande til museernes samlinger.

Kort efter, at året 2021 var blæst i gang, gik der er chokbølge gennem museet, da Laura Liv Weikop meldte sin afgang som direktør. Hun forlod museet den 1. maj for at blive Chef for Udstillinger, Forskning og Formidling ved Kongernes Samling. Laura har været en meget afholdt direktør, som har løftet og moderniseret museet. Undertegnede blev den 1. september ansat som ny direktør. Efter 14 år på museet som specialist i tekstil- og beklædningsindustriens historie, sætter jeg nu alle sejl ind for at lægge skinnerne til fremtidens Museum Midtjylland, som tør engagere sig i sit samfund og skabe endnu flere gode møder mellem vores bruger og kulturhistorien i Midtjylland.

KRISTINE HOLM-JENSEN
Museumsdirektør

UDSTILLINGER & UDGRAVNINGER

Udstillingen *Søens historier* blev åbnet i april på Klosterlund Museum.

Forrige side: Den nye permanente udstilling *Ansigt til ansigt* åbnede i juni på Klosterlund Museum

ÅRETS UDSTILLINGER

Arbejdet med vores udstillinger er en kombination af permanente udstillinger med grundfortællinger fra vores lokalområde, og kortere særudstillinger, som præsenterer detaljer og aspekter af vores arbejdsområder.

Som så mange andre kulturinstitutioner har vi igen i 2021 været ramt af nedlukninger i forbindelse med Covid-19. Vi startede året med at være lukket ned og åbnede først 21. april. Set med positive øjne var der i nedlukningsperioden også ekstra tid til at arbejde med museets udstillinger og igen i år blev der åbnet nye permanente udstillinger på Klosterlund Museum.

SØENS HISTORIER

ÅBNEDE 21.04.2021, KLOSTERLUND MUSEUM

Udstillingen *Søens Historier* handler om de mange spændende historier, som knytter sig til Bølling Sø fra istid til nutid. Det er nemlig en sø og et område med umåneligt mange gode

historier om både mennesker, natur og det overnaturlige.

De fleste har nok hørt om Tollundmanden og Ellingkvinden, der er fundet i Bølling Sø, eller om hærvejen og højderyggen, der løber forbi Klosterlund Museum. Men ud over de kendte historier, fortæller udstillingen også nogle af de historier, som knap så mange kender.

Én af historierne handler om den lokale tørveproducent, Martin Anchersen, der blev rig på tørv. Anchersen var historieinteressert og havde to gode venner, der begge var ivrige oldsagssamlere (og begge hed Søren). Derfor bekostede han opførelsen af et lille museum i Stenholt Skov, som skulle bruges til at udstille deres egne oldsagssamlinger. Det lille Klosterlund Museum åbnede i 1936.

Men allerede året efter blev de tre museumsentusiaster hvirvlet ind i en vaskeægte sensation inden for arkæologi! Den

ene af de to Søren'er (Søren Holdgaard) fandt nemlig dét, der viste sig at være Danmarks ældste spor af mennesker! Nationalmuseet rykkede ud, foretog en udgravning på stedet, og endte med at få overdraget det lille museum. En stor hædersbevisning for initiativtagerne og en blåstempling af Klosterlund som en vigtig arkæologisk lokalitet.

En anden vandrefortælling handler om de hundredvis af kronhjorte, som på mystisk vis gik til grunde i Bølling Sø og dukkede frem tusindvis af år senere!

Alt dét og meget mere kan opleves i udstillingen *Søens Historier*, som er en permanent udstilling på Klosterlund Museum.

SOCLE DU MONDE

12.06.2021-31.10.2021, TEKSTILMUSEET

Hen over sommeren 2021 kunne publikum på Tekstilmuseet opleve kunstværker af fem kunstnere, som alle arbejder med tekstiler. Museet var en del af biennallen Socle du Monde, som er Danmarks ældste biennale for samtidskunst, og som arrangeres af HEART.

Den 8. udgave af biennalen havde titlen *Welcome Back My Friends to the Show that Never Ends*. Titlen henviste ikke oprindeligt til en tid, hvor vi efter alvorlig pandemi igen kan gå på museum, men har undervejs fået ny og udvidet betydning.

Det centrale fokus for denne udgave af biennalen var et gennemgående arbejde med at gribe ind i og integrere sig i byens rum. Hele byen var involveret i biennalen, der inddrog mange forskellige steder såsom HEART – Herning Museum of Contemporary Art, Carl-Henning Pedersen og Else Alfelts Museum, Tekstilmuseet, Sct. Johannes Kirke, skolebygninger som den tidligere Herning Højskole, parker samt Hernings bymidte og de omkringliggende områder i Birk.

Det ligger fint i tråd med Tekstilmuseets arbejde med tekstilindustriens historie i

efterkrigstiden. Fabrikanternes samarbejde med internationale kunstnere og arkitekter har på afgørende vis været med til at forme området og skabe den interesse for kunst og arkitektur, som stadig præger området, og som Socle du Monde Biennalen ligger i direkte forlængelse af.

På Tekstilmuseet blev der altså peget tilbage på Hernings fortid inden for tøjindustrien med værker af Kari Anne Hellberg, Charles LeDray, Muriel Gallardo Weinstein, Joël Andrianomearisoa og Maria Roosen, der alle bruger tekstiler i deres kunst.

ANSIGT TIL ANSIGT

ÅBNEDE 25.06.2021, KLOSTERLUND MUSEUM

I juni kunne Museum Midtjylland præsentere en spritny og anderledes permanent udstilling om oldtiden i Midtjylland. Udstillingen kobler uvurderlige arkæologiske skatte med relaterbare, personlige historier om oldtidens midtjyder, mens nutidige midtjyder sætter ansigt på fortællingerne.

Med udstillingen vil museet gerne pege på nogle af de genkendelige og almenmenneskelige sider af livet i fortiden. Også dengang var menneskelivet fuld af frustration, forfængelighed, hjemlængsel, glæde, stolthed og meget mere. Nogle var magtfulde og toneangivende, andre forsøgte bare at følge strømmen.

På turen gennem udstillingen vil publikum møde karakterer som "Nybyggeren fra Snebjerg", "De forfængelige fra Aulum", "Fyrsten fra Tjørring", og "Husfruen fra Ejstrupholm". For blot at nævne nogle få.

Museets arkæologiske highlights og mangeårige forskning danner grundlag for de fiktive, personlige fortællinger om oldtidens midtjyder. Læs meget mere om udstillingen på side 13-14.

ANE MARIE - HEDENS STÆRKE KVINDE

13.11.2021-27.04.2022, FRILANDSMUSEET HERNING

I anledning af Ane Maries 131-års fødselsdag åbner en udstilling, som giver et godt indblik i kvinden og myten, Ane Marie. Mange midtjyder kender hende, fordi hendes hus siden 1948 har været en del af Frilandsmuseet Herning.

Den 14. november 1890 blev Ane Marie Laursen født af hedeboenderne, Søren Laursen og Mette Marie Larsen. Ane Marie og hendes mor boede i mange år alene på deres husmandssted på Barslund Hede ved Grove efter faderens død. I 1935 døde Ane Maries mor, og Ane Marie boede nu alene ude på heden.

Ane Marie var en nøjsom og stærk kvinde, som levede alene i sit hus på heden. Ane Maries måde at leve på gjorde, at hun blev en myte for mange mennesker. Hun stod for det enkle og simple liv og blev en repræsentant for, hvordan folk havde levet og arbejdet længere tilbage i tiden.

I udstillingen møder publikum mange forskellige sider af Ane Marie gennem originale genstande, billeder og historier fra hendes liv. Alt sammen er med til at give et indblik i, hvilken kvinde Ane Marie var, og hvordan hun blev en myte på egnen.

Initiativet til udstillingen blev taget af Landsbylauget, som er Frilandsmuseets frivillige. De ville lave et foredrag om Ane Marie, men der var så meget stof, at de blev enige om, at der var nok til en udstilling. Udstillingen har de lavet i et tæt samarbejde med Museum Midtjyllands personale.

BINDESJALER

08.12.2021-19.06.2022, TEKSTILMUSEET

I 2020 har Tekstilmuseet lanceret et nyt koncept for en serie af udstillinger. Serien bærer titlen *Glimt fra museets samlinger*. Den giver en række indblik i Tekstilmuseets imponerende samling af tekstiler. Hver udstilling har sit eget tema og stiller skarpt på en lille del af samlingen. Efter et par måneder skiftes til et nyt emne. Den første i rækken er udstillingen *Bindesjaler*. Den rummer museets gamle bindesjaler samt diverse strikkeredskaber. Udstillingen nåede blot at være åben for publikum én uge før den anden corona-nedlukning ramte landet i december 2020. Derfor valgte vi at rykke udstillingsperioden til efteråret 2021 i stedet, hvor flere gæster kunne opleve den.

MAJA THEODORAKI

Kommunikationsansvarlig

Tekstilmuseet var i 2021
en del af biennalen *Socle
du Monde* som blev åbnet
i juni.

Udstillingen *Ansigt til ansigt* blev åbnet d. 25. juni.

ANSIGT TIL ANSIGT MED OLDTIDEN

*I juni 2021 nåede Museum Midtjylland en milepæl, da vi med stolthed kunne åbne vores spritnye og permanente oldtidsudstilling *Ansigt til Ansigt - Fortællinger fra fortiden* på Klosterlund Museum.*

Til trods for, at museet huser arkæologiske fund, forskning og fortællinger, der rager helt op på nationalt niveau, er det en del år siden, at vi har haft en egentlig oldtidsudstilling på Museum Midtjylland. I forbindelse med transformationen af Tekstilmuseet i 2018 udkrystalliseredes tankerne om, at Klosterlund Museum skulle danne ramme om museets samlede, arkæologiske udstillinger. Den plan er nu realiseret! Klosterlund Museum er en oplagt ramme om vores oldtidsformidling, da museet ligger klods op af vigtige arkæologiske fundsteder og i øvrigt er rigtig godt besøgt.

MENNESKER AF KØD OG BLØD

At formidle vores fjerneste fortid er ikke nogen nem disciplin! For hvordan koger man tusindvis af oldsager og mange årtiers forskning og undersøgelse ned til en moderne udstilling, der imødekommer nutidens museumsgæster? Gæster, der selvfølgelig gerne vil røres og opleve, at de kan relatere til fortiden. Som arkæologer arbejder vi med spor i jorden og gamle ting. –

Sådan groft sagt. Vi kan selv få øje på koblingen til mennesker af kød og blod, som levede i fortiden. Men hvordan får man formidlet den kobling, så andre også forstår den?

Til vores første brainstormmøder i udstillingsgruppen sad vi med lister over de vigtigste fund. Genstandene er jo alt andet lige centrum i vores virke. Men hurtigt kom det frem, at der i den arkæologiske afdeling florerede en række arbejdstitler i form af nogle forhistoriske personer. Vi stiftede bekendtskab med "Ammen fra Nordjylland", "Fyrsten fra Tjørring", "Mogens fra Brande" og "husfruerne fra Ejstrupholm". Titler, der på én eller anden måde samlede data til et muligt scenarie – en række personer. Det vakte nysgerrigheden hos os, der ikke kendte stoffet så godt, og formen kom hurtigt til at blive udstillingens overordnede præmis. Vi ville give publikum mulighed for at komme ansigt til ansigt med oldtidens midtjyder og betone det genkendelige og almenmenneskelige.

Den færdige udstilling er derfor bygget op omkring de personlige historier, som man nogle gange aner konturerne af ud fra det arkæologiske materiale. Vi har endda valgt at læse både karaktertræk og følelser ind i

fortællingerne for at understøtte vores budskab om at der findes noget, som er universelt menneskeligt.

MODERNE MIDTJYDER SÆTTER ANSIGT PÅ OLDTIDEN

Men hvordan sætter man helt konkret ansigt på forhistoriske mennesker? Man kan gøre det på mange måder. Man kan tegne, animere, skabe ultrarealistiske silikonemodeller eller klæde skuespillere i dragter. Vi valgte et helt andet og utraditionelt greb. Vi bad simpelthen offentligheden om hjælp! Vi lavede en åben invitation via pressen til midtjyder i alle aldre, der kunne tænke sig at lade sig portrættere og være med til at sætte ansigt på oldtidens midtjyder.

Det var der rigtig mange, som meldte sig til. Faktisk flere end vi skulle bruge og langt flere end, vi havde turdet håbe på. Det har ført til de smukke fotoportrætter af vores egen dygtige fotograf Maja Theodoraki, som er et gennemgående element i udstillingen.

Tanken med portrætterne er, at hvis man zoomer ind på et menneske uden sminke, frisure, dragt, baggrund, så er vi ikke så forskellige fra mennesker i oldtiden.

HAMMERUM-PIGEN FLYTTER IND

Et af de ubetinget vigtigste oldtidsfund fra Museum Midtjylland er den kendte Hammerum-pige. En jernalderpige, der blev begravet ved Hammerum for 2000 år siden. På exceptionel vis er pigens røde kjole, andre beklædningsdele og hendes frisure bevaret. Efter fundet fremkom i 1993 har Hammerum-pigen været genstand for omfattende forskning, og i 2019 udkom et stort bogværk om resultaterne.

Hammerum-pigen har i nogle år været udstillet på Tekstilmuseet, men flyttede i forbindelse med den nye udstilling på Klosterlund Museum sammen med "jævnaldrende" jernalderfund og fik sit "eget værelse". På den måde spiller hun sammen med andre fortællinger om sin samtid i den nye udstilling, og vi gør en dyd ud af at fortælle om mennesket bag den fantastiske kjole.

Sådan en flytning er ikke så ligetil. I sin klimastyrede montre og med et følge af konservatorer og arkæologer, ankom hun en varm juni formiddag og blev installeret i sit nyindrettede rum på Klosterlund Museum.

BØRNESPOR

Men hvad med alle de spor af personerne fra oldtiden, som vi aldrig fandt? Det spørgsmål har vi på en legende måde inviteret børn og barnlige sjæle til at gå på opdagelse i. Bevæbnet med særlige lommelygter, som udleveres ved indgangen, kan gæsterne følge et særligt børnespor, hvor UV-lys fremkalder skjulte ting, som har tilhørt personerne i vores udstilling. Nogle af sporene skjuler sig godt, og vi oplever at både store og små kan bruge lang tid på at gå på opdagelse i udstillingen. Ofte fører det til en god snak om udstillingen med museums værten, der kan hjælpe med et hint.

Der er også glimt i øjet og plads til grin og genkendelighed, når gæster i alle aldre drejer på en analog installation i form af et hjul, der kan fortælle dig, hvad du har til fælles med de forskellige oldtidspersoner.

ET OPLAGT UDFLUGTSMÅL

På Klosterlund Museum har vi siden 2018 været i gang med en større proces, hvor vi har løftet niveauet i vores udstillinger hele vejen rundt. Med *Ansigt til Ansigt* som kronen på værket står vi nu med et museum, hvor alle historierne fletter sig sammen og forankres i nærværende historier om mennesker og deres samspil med naturens ressourcer.

Vi står nu med et oplagt udflygtsmål for gæster på tur, som gerne vil opleve både naturen og den dybe historie på krop og sjæl.

Samtidig har vi i arbejdet med *Ansigt til Ansigt* opnået nye samarbejdsskift mellem museets afdelinger og fået et fælles udgangspunkt for at tænke videre i fremtidens udviklinger for Klosterlund Museum og vores oldtidsformidling på hele Museum Midtjylland.

TAK

Stor tak til Norlys Vækstspulje for økonomisk bidrag til udstillingen, museets frivillige håndværkere og eksterne samarbejdspartnere: Lystek, Konserveringscenter Vejle, Louis Skilte, Lund & Erichsen samt arbejdsgrupperne, der har rekonstrueret dragter, væv og vogn.

JULIE LOLK
Museumsinspektør

I starten af året udgravede museet en landsby fra den tidlige jernalder ved Sunds Sø.

ÅRETS UDGRAVNINGER

Museum Midtjylland varetager det arkæologiske ansvar og de bygherrefinansierede undersøgelser i Herning og Ikast-Brande kommuner.

2021 var godt nok stadig præget af Covid-19, og arkæologisk set lagde museet da også stille og roligt ud. I januar og hen over februar var der således kun gang i en enkelt udgravning (Sunds), et par mindre forundersøgelser ved Ikast (O. Vestergaard-Poulsens Alle mm.) og en større forundersøgelse ved et solcelleanlæg i Aulum blev afsluttet. Derudover blev der arbejdet på rapportskrivning fra de seneste års undersøgelser - herunder er det store arbejde med at få lavet de sidste opsamlinger på de mange udgravninger i forbindelse med Herning-Holstebro Motorvejen.

Ved siden af dette blev der fra årets begyndelse også sat gang i en ny oldtidsudstilling på Klosterlund Museum. Denne udstilling *Ansigt til Ansigt* er historien om den midtjyske oldtid, som kobler de mange fund fra museets udgravninger med "personlige historier" om oldtidens midtjyder. Udstillingen åbnede i juni 2021, og den supplerer udstillingen om "Stenalderjæ-

gerne ved Bølling Sø", som åbnede i efteråret 2020.

Fra begyndelsen af marts blev der fra kommunal side sat gang i flere store parcelhusudstyknings, og siden erhvervsudstyknings ligesom private selskabers byggeaktivitet bl.a. med etablering af solcelleparker, udbygning af virksomheder samt opførelser af boligområder fortsatte. Derved kom der rigtig gang i de arkæologiske undersøgelser, der såvel omfattede store forundersøgelser som egentlige udgravninger. Og herfra blev 2021 egentlig, set med arkæologiske øjne, et relativt travlt år.

Den stigende byggeaktivitet gennem 2021 har således betydet, at der i Herning og Ikast-Brande kommune er gennemgået 3502 byggesager. Dette er næsten en fordobling i forhold til 2020. Det drejer sig om store og små byggerier, hvor der skal tages stilling til om skjulte fortidsminder berøres. I de tilfælde hvor den arkivalske kontrol indikerer, at der kan være skjulte fortidsminder, bliver bygherren kontaktet, og der foretages besigtigelser eller egentlige afgravninger. Det resulterede i 56 selvbetalte (små) forundersøgelser – nogenlunde det samme antal som i 2020. Antallet af (større) bygherre

betalte forundersøgelser forud for kommende anlægsarbejder er steget fra 18 i 2020 til 30 i 2021. Udover disse forundersøgelser havde museet travlt med seks egentlige udgravninger, som er en enkelt udgravning mindre end i 2020. På baggrund af flere af forundersøgelserne ser det ud til, at foråret 2022 også bliver travlt.

Felt- samt beretningsarbejde gav en omsætning på ca. 6 mio. kr. Det er et fald i forhold til 2020, hvor omsætning var cirka 7,2 mio. kr. Overordnet set synes aktivitetsniveauet inden for byggeri og anlæg i 2021 dog noget højere end i 2020. Det ses i den kraftige tilvækst i antallet af indkomne byggesager. Og selvom de selvbetalte forundersøgelser ligger på nogenlunde samme niveau som året før, så er antallet af bygherrebetalte forundersøgelser steget med over 30%. Udgravningsmæssigt ligger vi nogenlunde på samme niveau. I Herning Kommune observeres en stigning i de private, byggeherrefinansierede byggerier, mens de kommunale projekter ligger nogenlunde på samme niveau som året før. I Ikast-Brande Kommune ses en markant stigning i såvel de kommunale projekter som projekter finansieret af private byggeherre. Endelig har der i 2021 været 30 skovrejsningssager.

En af Museum Midtjyllands satsninger, både angående forskning, men også i forbindelse med kap. 8 arbejde er geomagnetiske opmålinger. Hermed er der tale om en ydelse, vi også sælger til vores kollegaer fra de andre museer. I 2021 blev det til tre projekter ud af huset.

De arkæologiske undersøgelser frembragte fund fra alle perioder, men med en for vores område typiske hovedvægt på bopladsspor fra jernalderen. En ret enestående undersøgelse for vores museums vedkommende skal dog dateres til middelalderen: det middelalderlige voldsted, Agerskov Vold, ved Hammerum. Denne undersøgelse er nærmere omtalt i et separat afsnit på side 21-24.

SÆRLIGE UDGRAVNINGER & FUND

I det følgende bringes et overblik over de udgravninger og forundersøgelser, der frembragte deciderede fund.

BEBYGGELSESPOR FRA YNGRE STENALDER, BRONZEALDER OG MIDDELALDER VED GØDSTRUP SØ

Museet har i perioden mellem d. 17. maj og 11. juni 2021 udført en arkæologisk forundersøgelse af et 17.600 m² stort areal og

efterfølgende udgravning af 3.455 m² sydvest for Gødstrup Sø.

Under udgravningen fremkom der aktivitetsspor fra neolitikum i form af en mindre affaldsgrube med bearbejdet flint, skår af ornamenteret keramik og en slagsten. Anlæg dateret til bronzealderen bestod af kogestensgruber og flere større gruber med keramik. Et grubehus, kunne ud fra skårmaterialet dateres til tidlig middelalder. I blandt stolpehullerne kunne der udskilles to huskonstruktioner, som ligeledes dateres til tidlig middelalder. Der blev registreret toftegrøfter, som formentlig skal ses i relation til en eventuel bebyggelse, som forventes at findes uden for det berørte område. Et rektangulært grøftforløb, blev tolket som spor efter en kålgård. Det er muligt, at denne skal ses i relation til den gård som ses på de Høje Målebordsblade og dermed henføres til nyere tid.

HEM 5831 GØDSTRUP SØVEJ 9, HERNING

BOPLADSSPOR FRA BRONZEALDER OG JERNALDER

Fra den 12. maj til den 2. juni 2021 har museet foretaget en arkæologisk udgravning af et ca. 5665 m² stort areal ved Lyngård sydvest for Vildbjerg by, hvor der skal laves udstykning. Der fremkom to langhuse fra perioden yngre bronzealder – ældre førromersk jernalder samt et seksstolpeanlæg. Desuden blev der fundet otte gruber, heraf én moderne. I seks af gruberne fandtes keramik dateret til overgangen mellem yngre bronzealder og ældre førromersk jernalder. Arealet er frigivet til bygherre efter udgravningens afslutning.

HEM 5826 ÅBJERG III, VILDBJERG

BOPLADSSPOR FRA BRONZEALDER, MIDDELALDER OG RENÆSSANCE

I perioden fra d. 13. til d. 23 juni 2021 har museet foretaget en arkæologisk udgravning af et ca. 4.427 m² stort areal øst for Lind, forud for en ny udstykning.

På det undersøgte areal fandtes der 454 stolpehuller, fire kogestensgruber, 23 gruber, to brønde, seks grøfter og en formodet mødding.

En mindre fundgruppe på lokaliteten er spor efter aktivitet fra yngre bronzealder. Dette giver sig først og fremmest til udtryk igennem de mange kogestensgruber og mindst fire gruber, som ud fra keramikskår dateres til yngre bronzealder.

Den største fundgruppe bestod af spor af landbebyggelse, som skal dateres til slutningen af middelalderen til renæssance. Til denne

bebyggelse hører sig tre midtsulehuse, to ramhuse og en økonomibygning. Størstedelen af genstandsfundene daterer sig ligeledes til denne periode og består primært af keramikskår af jdepotte, kakkelpotter og gråbrændt keramik. Enkelte skår er af glaseret rødgods, herunder et hornbemalet, og der fandtes desuden et stentøjsskår af Westerwald-type.

Fra de Høje Målebordsblade, samt fra forundersøgelsen, er der kendskab til et afrundet dige, hvor den aktuelle bebyggelse placerer sig inden for. Grøfter, som fandtes i udgravningen, kan være en tofteinddeling, placeret inden for digets areal.

HEM 5795 VESTERDAMVÆNGET SYD, RIND

INDHEGNET LANDSBY FRA DEN TIDLIGE JERNALDER

Museet har i perioden 8. januar til 26. marts 2021 foretaget udgravning af et i alt ca. 9.027 kvadratmeter stort areal ved Sunds Søcamping. Lokaliteten er placeret på sydsiden af Sunds Sø, på et næs med Kvalsholm bæk syd og vest derfor. Ved undersøgelsen afdækkedes en velbevaret boplads fra sen førromersk jernalder per. III. til ældre romersk jernalder b1, det vil sige tiden lige før og efter Kristi fødsel. Bebyggelsen er enfaset og har haft et fælleshegn. I alt fremkom der otte hustomter i den delvist undersøgte landsby. Desuden er der ret omfattende spor uden for fælleshegnet efter jernudvinding. Der er her undersøgt tre udvindingsovne med tilhørende bygning i form af firstolpeanlæg samt to staklader - den ene med væggrøft. Der fremkom desuden en større mængde arbejdsgruber, som må tolkes som trækulsmiler til fremstilling af trækul til brug ved udvindingen. Anlægssporene fortsætter og er ikke afgrænset mod øst. Der blev desuden undersøgt en grube med keramik fra Tragtbægerkulturen samt en kogestensgrube, som sandsynligvis også skal dateres hertil.

HEM 5777 SUNDS SØCAMPING, SUNDS

ENDNU EN BID UNDERSØGT AF DEN KLASSISKE NØRRE SNEDE BOPLADS

Museet har perioden 25. marts til 19. maj 2021 udgravet et ca. 17.000 m² stort areal ved Kildebakken i den sydlige del af Nørre Sneede. Undersøgelsen omfatter den sydøstligste del af den jernalderlandsby, som man i 1980 opdagede, da man gravede efter et middelalderligt kildekapel, Sct. Michaels Kapel.

Ved undersøgelsen er der registreret og udgravet 10 tre-skibede langhuse og økonomibygninger, et grubehus, to fire-stolpe huse samt

min. seks hegnsløb. Husene repræsenterer sandsynligvis 4-5 gårde, som dog ikke nødvendigvis er samtidige. Desuden er der udgravet 12 jernudvindingsovne - alle slaggegrubeovne. Hertil kommer fire kogestensgruber samt ni større og mindre gruber. I en af de større gruber fandtes ud over store mængder lerkarskår fem pyramideformede vævevægte.

I et område, hvor der tidligere var gjort detektorfund, blev der fundet yderligere 14 romerske denarer, et spænde samt en ligearmet fibel. Hertil kommer flere moderne mønter, blyaffald mm. Alle metalgenstande er fremkommet i muld og råjordslag og spredt ud over arealet. Der har ikke kunnet erkendes noget nedlægningssted for mønterne. Ved efterfølgende afsøgning hen over den tilbagelagte muld og spredt ud over et større areal er der fundet yderligere 10 denarer.

Huse og de øvrige anlæg dateres overvejende til yngre romersk jernalder, 3. århundrede e.Kr., men et enkelt langhus samt grubehuset synes yngre og skal nærmere placeres tæt på vikingetid.

På den sydlige og østlige del af arealet er der afdækket flere vejspor, stedvist reelle hulveje op til godt 1 m dybe. Vejsporene kommer op gennem slugten og fordeler sig ud i alle retninger. I et af vejsporene blev der fundet "husholdningsaffald" i form af lerkarskår og dyrekogler - sandsynligvis fra jernalderen. Vejsporene tolkes som vejstykker af hærvejen.

HEM 4549 KILDEBAKKEN, NØRRE SNEDE

FORUNDERSØGELSER 2021

OLDTID

I perioden 2. marts til 11. august 2021 har museet af flere omgange forundersøgt størstedelen af et areal på ca. 25.000 m² i den sydøstlige del af Ikast by, hvor Ikast-Brande Kommune dels skal byggemodne og dels sælge en storparcel. Ved forundersøgelsen blev der registreret to kogestensgruber og fem "dybe anlæg". Sidstnævnte er en anlægstype, der efterhånden er velkendt i området omkring Ikast.

Anlæggene karakteriserer sig ved at være relativt dybe. Oftest er dybden mellem 2 og 2,5 m under markoverfladen. Lagene i disse anlæg er præget af kraftig nedsynkning, og ofte ses et eller flere trækulslag. Disse anlægs funktion kender vi endnu ikke med sikkerhed, men fangstgruber eller dyrefælder kunne være en mulig tolkning.

Hverken kogestensgruber eller dybe anlæg kan

i første omgang dateres nærmere end til oldtid. Udgravningen vil finde sted i 2022.

HEM 4972 REMMEBAKKEN, IKAST

I perioden 2. – 19. marts 2021 forundersøgte museet et i alt ca. 57.400 m² stort areal i den nordlige del af Bording by, hvor Ikast-Brande Kommune skal til at byggemodne. Der blev registreret en enkelt kogestensgrube på arealets østligste del, men ellers ingen forhistoriske anlæg eller genstande. Undersøgelsen afsluttedes således med forundersøgelsen.

HEM 5266 BAKKEN, BORDING

Hen over 2020 og frem til 13. januar 2021 har museet foretaget en arkæologisk forundersøgelse af et ca. 356.000 m² stort areal langs Holstebromotorvejen vest for Aulum, hvor der skal ligge en energipark.

Ved forundersøgelsen fremkom der spor efter aktiviteter i form af en kogestensgrube, et fyldskifte og ét løsfund i form af flint. Ydermere blev der fundet spor af moderne anlæg, blandt andet hvad der tolkes som en mulig moderne skyttegrav. Udgravningen af anlæggene kunne afsluttes i forundersøgelsen. Museet vurderer, at der ikke er behov for yderligere undersøgelser på det berørte. Det omhandlende areal frigives således til bygherre til videre anlægsarbejde.

HEM 5785 ENERGIPARK ST. SOELS, AULUM

BRONZEALDER

I perioden 22. - 25. marts 2021 har museet forundersøgt et areal på ca. 17.000 m² i den sydlige del af Nr. Snede by, hvor Ikast-Brande Kommune ønsker at sælge en større grund til byggemodning. Ved forundersøgelsen blev der på den østlige del af arealet registreret flere områder med bebyggelsesspor. I alt er der registreret min. fem huse, otte kogestensgruber og en større grube. Bebyggelsessporene ligger tæt på flere såvel overpløjede som fredede gravhøje samt vejforløb og dateres umiddelbart til yngre bronzealder. I alt afgravedes 2.927 m². Ca. 4.500 m² indstilles til udgravning, inden anlægsarbejdet kan påbegyndes.

HEM 4549 KILDEBAKKEN, NØRRE SNEDE

I perioden 15. december 2021 til 4. januar

2022 samt 23. februar 2022 har Museum Midtjylland forundersøgt størstedelen af det godt 28.700 m² store areal, hvor Levehuse A/S skal opføre tæt-lav boliger og udstykke parcelhusgrunde i den sydøstlige del af Ikast. Ved forundersøgelsen blev der registreret et større område med bebyggelsesspor i form af huse, gruber og kogestensgruber. Bebyggelsessporene fremkom alle på den nordlige del øst for det massive læhegn, som adskiller de to matrikler. I alt er der registreret min. syv huse, tre større gruber samt flere kogestensgruber. Hustyperne daterer bebyggelsen til yngre bronzealder. I alt afgravedes 3.808 m². Ca. 9.500 m² indstilles til udgravning, inden anlægsarbejdet kan påbegyndes.

HEM 5862 GRØDDE II, IKAST

BRONZEALDER OG JERNALDER

I perioden 2. september til 9. november 2021 den sidste del, ca. 180.000 m², af den store erhvervsudstyknings i Pårup forundersøgt. Ved forundersøgelsen i 2021 blev der spredt ud over arealet registreret 19 kogestensgruber, en trækulsmile, ni stolpehuller, et dybt anlæg, en mulig grav, 13 jernudvindingsovn, tre gruber samt et ikke nærmere bestemt fyldskifte. Jernudvindingsovn og trækulsmiler skal dateres til yngre jernalder, mens den mulige grav og mange af kogestensgruberne nok skal placeres i bronzealderen.

Ingen af anlæggene syntes dog at indgå i større konstruktioner eller sammenhænge, og blev derfor alle udgravet i forundersøgelsen.

Den sidste del af det i alt 326.500 m² store areal kunne herefter frigives.

HEM 5665 PÅRUP VEST, ENGESVANG

Fra 25.-29. marts 2021 overvågede museet afgravningen af et ca. 1.000 m² stort areal i Lind by i forbindelse med tilbygning til en børnehave. Ved overvågningen blev der fundet en jernudvindingsovn af slaggegrubetypen dateret til yngre romersk jernalder / ældre germansk jernalder. Desuden blev der fundet en kogestensgrube og bunden af to med en bred datering fra neolitikum og frem til ældre jernalder, samt et fyldskifte med to randskår, som dateres til yngre bronzealder.

Arealet er færdigundersøgt og frigivet til bygherren.

HEM 5829 INGRIDSVEJ 4, LIND

JERNALDER

Museet har i perioden 31. maj til 1. juni 2021 foretaget forundersøgelse af et i alt 7.000 kvadratmeter stort areal ved Brændgårdvej i Holing.

Samlet blev der afgravet 1,111 kvadratmeter, og der blev indmålt i alt 140 anlægsspor, hovedsageligt stolpehuller, men også enkelte gruber og en formodet brønd. Der kan udskilles mindst tre huse.

Arealet er beliggende i kulturarvsareal 180306-50 hvor der er massive anlægsspor fra både ældre- og yngre jernalder samt middelalder heriblandt en mængde brønde, flere med gode bevaringsforhold for træ.

HEM 5673 HOLING, BRÆNDGÅRDSVEJ, HERNING

Fra 7.-14. september 2021 har museet forundersøgt et ca. 31.770 m² stort areal nord for Vildbjerg by, hvor der skal laves parcelhusudstyknings. Ved forundersøgelsen fremkom der velbevarede bopladsspor i form af stolpehuller og væggrøfter fra langhuse, 19 hegnsforløb og 27 gruber, heraf den ene med keramik og fem med trækul og myremalm. Der fremkom i alt 640 anlæg heriblandt mindst otte langhuse formentlig fra perioden yngre førromersk jernalder til ældre germansk jernalder. Anlægssporene ses på hele arealet. Arealet indstilles til udgravning, inden anlægsarbejdet kan påbegyndes.

HEM 5848 STENTOFT, VILDBJERG

I perioden 1. – 15. december 2021 har museet forundersøgt 1. etape af en større erhvervsudstyknings i den sydøstlige del af Ikast, hvor Ikast-Brande Kommune ønsker at udstykke erhvervsgrunde. 1. etape udgør et areal på ca. 50.000 m² mod nordvest. Ved forundersøgelsen blev der hen over områdets nordlige del registreret omkring 450 anlæg. Der er erkendt min. 12 treskibede langhuse, 10 jernudvindingsovne, en jordfæstegrav, en mulig brandgrav, en kogestensgrube og en grube. I et af stolpehullerne fandtes et nedsat lerkar. Anlæggene dateres umiddelbart til yngre romersk/ældre germansk jernalder. Der blev i alt afgravet 7429 m². Ca. 20.000 m² indstilles til udgravning, inden anlægsarbejdet kan påbegyndes.

HEM 5853 EUROPAVEJ, IKAST

Fra 23.-24. november 2021 har museet foretaget en arkæologisk forundersøgelse af et ca.

9698 m² stort areal sydvest for Vildbjerg by, hvor der skal laves udstykning. Ved forundersøgelsen fremkom der velbevarede bopladsspor i form af stolpehuller og væggrøfter fra langhuse og tre gruber, heraf to med keramik. Der fremkom i alt 73 anlæg heriblandt mindst seks langhuse fra perioden ældre førromersk jernalder. Anlægssporene koncentrerer sig i størstedelen af undersøgelsesområdet områdets sydvestlige del og dækker cirka 6364 kvadratmeter af det berørte areal. Disse indstilles til udgravning, inden anlægsarbejdet kan påbegyndes.

HEM 5860 ÅBJERG V, VILDBJERG

MIDDELALDER

Fra d. 16.-23. november 2021 har museet foretaget en arkæologisk forundersøgelse af et ca. 13.700 m² stort areal placeret sydvest for Vildbjerg by, hvor et eksisterende regnvandsbassin skal udvides.

I alt er 1858 kvadratmeter blevet afgravet. Der fremkom i alt 19 anlæg i form af toftegrøfter fra middelalderen samt løse stolpehuller, som ikke kunne relateres til hinanden. Undersøgelsen anses som afsluttet og er frigivet til bygherre.

HEM 5849 ÅBJERG IV, VILDBJERG

OLDTID, MIDDELALDER OG RENÆSSANCE

I perioden 9. – 30. november 2021 er der lavet forundersøgelse på et i alt ca. 81.300 m² stort areal i den nordlige del af Engesvang by, hvor Ikast-Brande Kommune skal byggemodne. Der blev registreret fire kogestensgruber samt otte mindre fyldskifter eller stolpehuller, som bredt må dateres til oldtid. På den nordlige del fandtes i muldlaget enkelte flint afslag, som dateres til jægerstenalderen, men der var ingen rester af kulturlag og dermed ingen bevarede spor efter bosættelser.

Der blev endvidere udgravet et par områder, hvor der ved tidligere detektorafsøgning var fundet mønter. Selve muldafrømningen foregik af flere omgang, hvor imellem muldlaget blev afsøgt med detektor. Herved fandtes to borgerkrigsmønter, en tenvægt i bly samt et ringspænde, som alle dateres til middelalderen. Desuden blev der fundet en mulig rytterpenning, som skal dateres til 1600-tallet. Det er meget sandsynligt, at de fundne metalgenstande kan være tabt i forbindelse med færdsel hen over arealet. Der har lokalt været en opfattelse af, at der på Bølling Søes smalleste sted har gået en kirkesti mellem Engesvang og Kragelund inden, Kragelundvej blev etableret. Denne sti blev

egentlig forbundet med den trædestensrække, der dukkede op ved tørvegravning omkring 1900, og som løber lige øst for Kragelundvej. Trædestensrækken blev i forbindelse med Herning Museums undersøgelse i 2001 dateret til yngre bronzealder. En sti eller gammelt vejforløb over søens smalleste sted kunne også meget vel passere hen over den aktuelle mark. Oftest skal disse gamle veje mere opfattes som korridorer, hvor sporene flytter sig gennem tid. I skrænten nord for området ses da også en del mindre "slugter", som kan være rester af hulveje. Genstandene kan dog også være havnet på arealet i forbindelse med gødskning med møddings-affald. Undersøgelsen afsluttedes med forundersøgelsen.

HEM 5852 KRAGELUNDVEJ, ENGESVANG

I forbindelse med BeGreen A/S opførelse af solcelleanlæg ved Østergård, mellem Vildbjerg og Sørvad, har museet i perioden mellem 8. juli og 27. august 2021 gennemført en overvåget forundersøgelse af et ca. 544.000 kvadratmeter stort areal på et sammenhængende markområde vest for Vildbjerg. Der blev afgravet i alt 52 søgegrøfter og 1 mindre feltudvidelse med et samlet areal på 20.327,59 m². Herved fremkom der 178 stolpehuller, 34 fyldskifter samt en længere digegrøft. Der fremkom fund i form af 3 flintafslag, 1 stykke behugget flint, 3 skår, hvoraf de to stammer fra jydepotter. Anlæggene blev undersøgt og afsluttet i forundersøgelsen, og arealet er frigivet til bygherre.

HEM 5830 ØSTERGÅRD, SOLCELLEANLÆG, VILDBJERG

Museet har i perioden 18. august til 7. september 2021 foretaget forundersøgelse af et areal på cirka 41.000 kvadratmeter i Hammerum forud for anlæggelse af regnvandsbassiner og klimatilpasningsvandløb. Samlet blev der afgravet 9.276 kvadratmeter fordelt på i alt 28 søgegrøfter samt et lille sammenhængende felt nordøst for Hammerum-pigens fundsted. Der blev registreret en enkelt kogestensgrube samt enkelte recente (historisk tid) grøfter og stolpehuller. Formentligt fra en fænde idet der fandtes pigtrådshegn i en af stolpehullerne. Pigtråd blev først opfundet i sidste halvdel af 1800-tallet. Desuden blev der registreret et ældre forløb af Hammerum bæk. Undersøgelsen afsluttedes med forundersøgelsen.

HEM 5834 HAMMERUM HOLM, GJELLERUP

Fra 11. august til 1. september 2021 har museet foretaget en arkæologisk forundersøgelse

af et ca. 90.650 m² stort areal sydvest for Herning by, hvor der skal udstykkes erhvervsgrunde. I alt er 10.217 m² blevet afgravet. Ved forundersøgelsen fremkom der spor efter aktiviteter i form af fire kogestensgruber, ét ildsted og fire gruber. Ydermere blev der fundet spor af moderne anlæg, blandt andet hvad der tolkes som moderne skyttegrave. Udgravningen af anlæggene kunne afsluttes i forundersøgelsen. Museet vurderer, at der ikke er behov for yderligere undersøgelser på det berørte område. Arealet frigives således til bygherre til videre anlægsarbejde.

I perioden fra d. 15. til d. 22 september 2021, har museet foretaget en arkæologisk forundersøgelse af et ca. 18.500m² stort område i Lind forud for opførelse af en ny daginstitution. Det afgravede areal havde et omfang på ca. 3.523 m². Der fremkom fund af arkæologisk interesse på størstedelen af det afsøgte areal. I alt fandtes 596 stolpehuller, 4 kogestensgruber, 38 gruber og 25 grøfter. Der forventes primært at være tale om bebyggelses- og aktivitetsspor fra middelalderen, men med et muligt indslag af ældre dato. På den vestlige del af arealet fremkom to teglovne og dertilhørende gruber med tegl i fylden. Disse dateres til nyere tid. Et areal på 16.304 m² blev udpeget til videre arkæologisk undersøgelse.

HEM 5855 KOLLUNDVEJ, DAGINSTITUTION, RIND

I perioden 29. til 31. marts, har museet foretaget en arkæologisk forundersøgelse forud for en ny udstykning øst for Vildbjerg. Det drejer sig om et område på ca. 17.940 m², hvoraf det afgravede areal havde et omfang af ca. 1504 m². Der fremkom udelukkende anlæg af moderne karakter i form af få stolpehuller, grøfter og dræn. Der blev desuden fundet et enkelt randskår af jydepotte. Undersøgelsen afsluttedes med forundersøgelsen.

HEM 5822 TRANHOLM VEST, VILDBJERG

UDGRAVNINGSOVERSIGT 2021

SELVBETALTE FORUNDERSØGELSER	56
BYGHERREFINANSIERED E FORUNDERSØGELSER	30
BYGHERREFINANSIERED E UDGRAVNINGER	6
GEOFYSIK UD AF HUSET	3

Sværdknappen blev fundet med metaldektektor af amatørarkæolog Jette Madsen. Foto: Maja Theodoraki, Museum Midtjylland.

AGERSKOV VOLD - SYD FOR HAMMERUM

I efteråret 2021 havde museet fornøjelsen af at forundersøge et voldsted fra sidste del af højmiddelalderen.

I efteråret 2021 gennemførte Museum Midtjylland en større forundersøgelse syd for Hammerum. Forud for forundersøgelsen havde museet klare forventninger om at finde spor efter et middelalderligt voldsted på den nord-vestligste del af arealet. Voldstedet er kendt fra luftfotos - hvor et rektangulært anlæg kan ses som afgrødespor, men derudover kendte vi til voldstedet fra folkelige overleveringer med rod i 1800-tallet og fra en rapport og opmålingstegning udført af overinspektør C. M. Smidt fra Nationalmuseet i 1919.

Da C. M. Smidt besøgte området, var han ikke i tvivl om, at han stod over for et middelalderligt forsvarsværk og døbte det Agerskov Vold (efter et par gårde og stednavnet Agerskov, som ligger nord herfor). I 1919 var den vestlige og østlige voldgrav stadig synlige i landskabet.

Den sydlige voldgrav var fyldt op og forstyrret af en moderne markvej, og selve borgbanken var inddraget til markbrug, således at der blev pløjet hen over den opfyldte nordlige voldgrav. C. M. Smidt gav intet bud på anlæggets alder.

Den arkæologiske forundersøgelse havde til formål at belyse voldstedets udstrækning og bevaring, samt hjemtage tilstrækkeligt med materiale til datering, men naturligvis på en så skånsom måde som muligt i tilfælde af, at det skulle bevares for eftertiden.

På side 22 ses et foto af landskabet ved Agerskov Vold, taget af C. M. Smidt i 1919. Den vestlige voldgrav ses her stadig med vand. Det er her set fra syd.

I dag er anlægget helt udjævnet og usynligt for det blotte øje samt forstyrret af en nord-sydgående asfaltvej. Marken er opdyrket, men under mulden viste der sig tydelige anlægsspor, ligesom vejen er anlagt på en dæmning, hvorunder anlægsspor og voldgrav er bevaret.

En øst-vest gående højspændingsledning og dennes sikkerhedszone betød, at den sydlige del af borgbanken og hele den sydlige voldgrav ikke kunne undersøges. Det øvrige blev undersøgt med 4 meter brede søgegrøfter; en i nord-sydlig retning og tre vinkelret på denne, således at voldgraven kunne registreres i nord, øst og vest.

Resultaterne af forundersøgelsen har vist, at voldstedet har været anlagt på en naturlig sandbanke i kanten af et udstrakt engområde ved Knudmosen mod sydvest og lige neden for en morænebakke mod nord. Borgbanken målte ca. 50 m øst-vest. Nord-syd kunne der ligeledes erkendes 50 m af borgbanken – fra den nordlige voldgrav til højspændingsledningen.

Over det meste af banken fandtes et tyndt trækulslag med et tyndt, gult, sandblandet lerlag over. Voldgravene var i overfladen mellem 4,4 og 6,7 m brede, fladbundede og ca. 120-140 cm dybe målt fra nuværende markoverflade.

En stolperække fandtes på indersiden af den nordlige voldgrav, og syd for denne var et syldstensfundament samt en stenlægning på 3x2,3 meter.

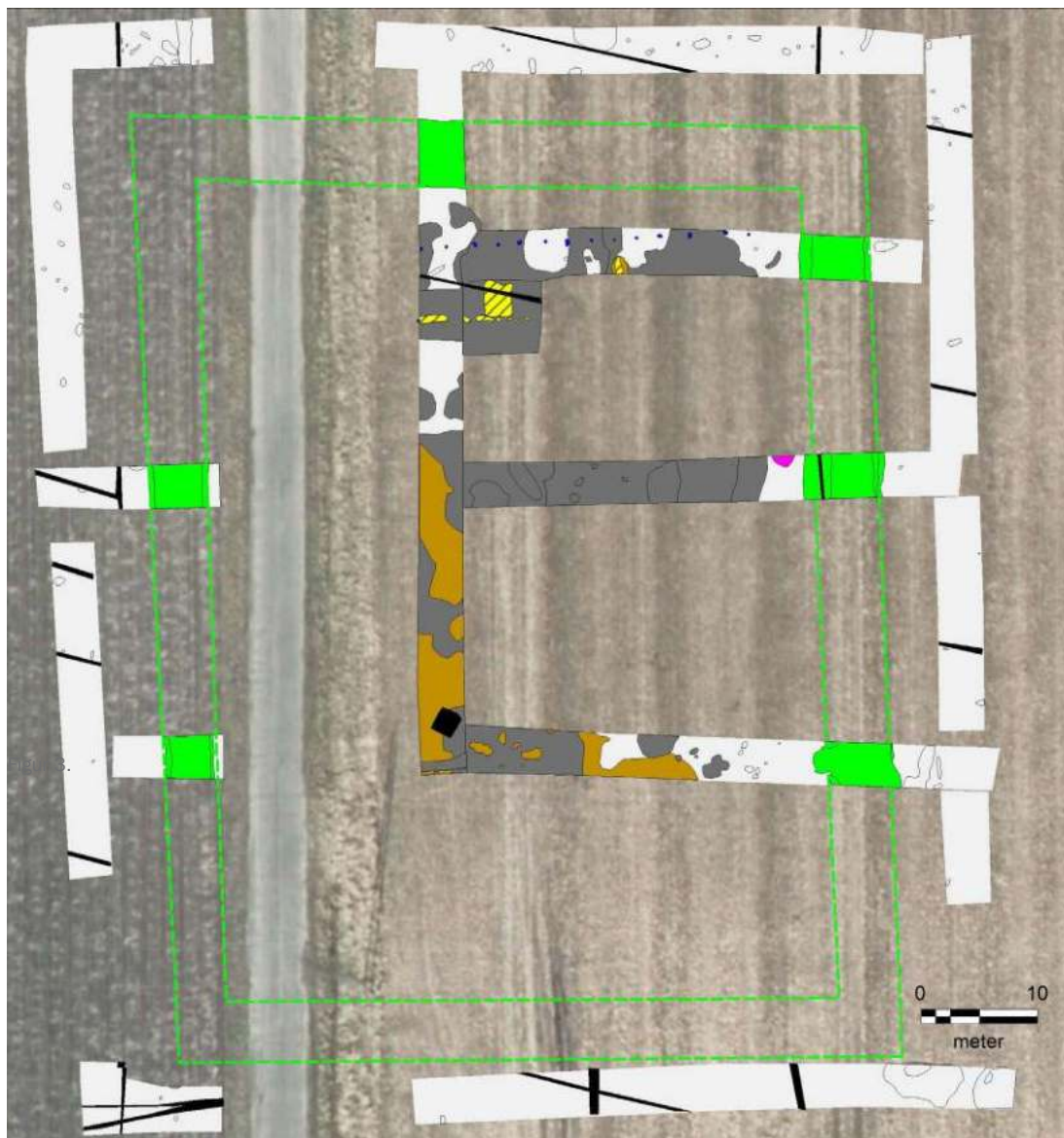
På næste side ses grundplan af voldstedet. Det som er markeret med grøn er voldgrav. Det grå er lag af trækulsholdig kulturjord. De brune markeringer er udjævningslag af gult sandet ler. Gule markeringer er stenlægning. Blå er stolpehuller. Lilla er en grube og de sorte markeringer er moderne.

Voldgraven blev snittet tre steder (i nord, vest og øst). De ældste (nederste) lag bestod af komprimerede blade, kviste og grene, hvoraf flere havde hugspor, og på bunden af den vestlige voldgrav fandtes et hestekranie. I den nordlige voldgrav fandtes en del bygningstømmer, blandt andet en velbevaret planke samt enkelte fragmenterede munkesten. Fra stolperækken blev fem tilspidsede og yderst velbevarede stolper hjemtaget. Disse var mellem 77 og 120 cm. lange og ca. 20 cm i tværsnit.

Foto af landskabet ved Agerskov Vold, taget af C. M. Smidt i 1919. Foto: Antikvarisk – Topografisk Arkiv, National Museet.

Grundplan over voldstedet.

På næste side ses fire af de i alt fem tilspidsede stolper, som er sendt til dendrokronologisk analyse på naturvidenskabelig afdeling ved Moesgård Museum.

Forud for forundersøgelsen blev der med metal-detektor fundet en sværdknap ved den vestlige voldgrav. Billedet på side 21 viser sværdknappen, der blev fundet af amatørarkæolog Jette Madsen, forud for den arkæologiske undersøgelse. Typen dateres til 13-1400-tallet.

Derudover bestod genstandsfundene primært af nogle enkelte keramikskår, heraf en del fra en grube, samt to skår fra voldgraven og flere løsfund. Keramikken er primært ukarakteristiske sideskår, men en del af en hank fra en glaseret kande, synes også at passe til tiden omkring 1300.

De tilspidsede stolper var forkullede i toppen og sammen med det tynde trækulslag, som fandtes over det meste af borgbanken, tolkes det som rester af en første, nedbrændt fase af borgen.

Det gule lerlag over trækulslaget er formentlig påført som en form for udjævning, inden man atter har bygget på banken. Syldstensfundamentet samt stenlægningen er gravet ned igennem både lerlag og trækulslag og tolkes derfor som en del af en yngre fase.

En dendrodatering af en planke fra voldgraven kunne fortælle, at yngste årring var dannet i 1165 e.Kr., og at træet var fældet efter 1180 e.Kr. Det tyder på, at der er tale om genanvendt bygningstømmer.

Men dendrodatering af de fem tilspidsede stolper har vist, at disse stammer fra egetræer fældet i sidste halvdel af 1200-tallet. En af stolperne havde splintved bevaret og kunne dermed med sikkerhed siges at være fældet ca. 1280 e.Kr. Vi regner med, at de tilspidsede pæle tilhører en anlægelsesfas, hvor voldstedet har været befæstet med en kraftig pallisade.

Anlæggelsen af voldstedet må således være sket cirka 1280 i Erik Klippings regeringstid. På et tidspunkt er befæstningen brændt og genopbygget. Muligvis nu med voldgrav og stenbygning. Dateringen af denne senere fase afventer yderligere dateringer af blandt andet hestekraniet, det organiske materiale fra bunden af voldgraven, og naturligvis trækulslaget fra borgbanken.

I samarbejde med Herning Kommune, som er bygherre på projektet, arbejdes der på nuværende tidspunkt på en fremadrettet plan for voldstedet. Kommunen har besluttet at anlægget bliver in situ-bevaret (uden fredning), hvilket betyder, at voldstedet bliver bevaret, og der vil være mulighed for at foretage nye arkæologiske undersøgelser i fremtiden.

KATHRINE KNUDSEN MØLLER

Arkæolog

Fire af de i alt fem tilspidsede stolper, som er sendt til dendrokronologisk analyse på naturvidenskabelig afdeling ved Moesgård Museum. Foto: Agnete Høj Jensen, Museum Midtjylland.

MUSEETS SAMLINGER

Uniform fra Herning Garden, som blev en del af samlingen i 2021. Foto: Maja Theodoraki

Forrige side:
Detektorfund af en tungeformet fibel fra Hagebrogård. Foto: Line Schnoor.

SAMLINGEN, BEVARING & INDSAMLING

I 2021 er der fortsat indkommet nye genstande til museets samlinger. Dette er sket i form af både passiv og aktiv indsamling. I alt er der i 2021 oprettet seks museums-sager i afdelingen for nyere tid.

Året har været præget af, at museets samlingsansvarlige inspektør har haft orlov i en længere periode. Der er dog fortsat tilgået en række interessante genstande til museets samling. Der er blandt andet blevet indsamlet en komplet uniform fra Herning Garden, ligesom museet har sikret sig enkelte genstande til dokumentation af Covid-19 pandemien.

Samtidig har museet afsluttet to samlingsprojekter, hvor både museets håndværkssamling og samlingen med relation til industrisamfundets kulturarv har været underkastet intensive analyser.

I alt er der for afdelingen for nyere tids vedkommende i 2021 registreret 173 genstande

i SARA. I den arkæologiske afdeling har der været en tilvækst på 1.449 (inkl. jordprøver) på forundersøgelser og udgravninger. Der er i alt foretaget 30 forundersøgelser og seks udgravninger.

Museet har i 2021 også gennemgået diverse byggesager og lokalplaner. I 2021 er der i Herning Kommune gennemgået 2273 byggesager, mens der i Ikast-Brande Kommune er gennemgået 591 byggesager. I enkelte tilfælde har museet gjort indsigelser. Blandt andet var én af museets indsigelser medvirkende til et forbud mod nedrivning af husmandsstedet Toftsminde fra 1888.

Som vanligt har museet også udført den lovpligtige registrering og afregistrering af gravminder i de to kommuner.

SAMLINGSREVISION

Den omfattende samlingsrevision, der blev igangsat umiddelbart efter Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurdering i 2015, blev afsluttet

i 2020. Museets magasinkapacitet i Kollund er dog fortsat udfordret af størrelsen på den eksisterende samling og tilvæksten hertil i de kommende år. Derfor har en almindelig og løbende samlingsrevision fortsat været iværksat.

Samplingsrevisionen for 2021 har afstedkommet, at 572 genstande er blevet godkendt til udskillelse af Slots- og Kulturstyrelsen. Herudover har Museum Midtjylland overdraget 326 genstande til andre museer, mens 801 ikke-registrerede genstande er blevet kasseret.

DETEKTORFUND

I år har været endnu et specielt år for alle museer og dets ansatte inkluderet. På trods af Covid-19 har detektorførerne alligevel gjort en ihærdig indsats for at få sikret og indsamlet de mange fine oldtidsfund af metal i store dele af museets arbejdsområde. I alt har 9 forskellige brugere - mænd og kvinder, været en tur forbi museet med den værdifulde høst. I alt er der i år til museet blevet indleveret over 300 genstande. Disse er blevet gennemgået og registreret, og omkring 100 af disse genstande vil blive indsendt til danefævvurdering på Nationalmuseet.

Den geografiske fordeling er nogenlunde som de foregående år med fund fra Snebjerg i vest til Ørre og Feldborg i nord og fra Kibæk i syd til Engesvang i øst. Variationen af genstande er også næsten den samme som tidligere: mønter, tenvægte, seletøjsdele, seglstamper/signetringe, blylodder, blyplomber, fibler, snørenåle, spænder, knapper, fingerringe/smykker mm. Hertil kommer en sjælden sølv mønt fundet i Skarrild – en frisisk sceatta. Ud fra sceattaens ornamentik og formodede prægning mellem årene 650-740 antages den for at være den første af sin slags i Danmark og kun den tredje kendte i verden.

Vi får genstande ind spænnende på et bredt spekter fra første århundrede og helt til i dag. Mange af detektorførerne har dog også øje for andet end det, som detektoren afslører. Fra flere lokaliteter får vi ofte genstande af flint, som vidner om aktiviteter helt tilbage til jægerstenalderen.

I Haderup Sogn blev en velbevaret tungeformet fibel med nål på bagsiden fundet. Med dens karolingiske ornamentik kan den dateres til Vikingetiden (se billede på side 27-28).

Flere detektorbrugere har desuden indgået i enkelte af museets undersøgelser. I Nørre Snede er der ved udgravning af en del af den

store jernalderbebyggelse fundet næsten 30 romertids sølv mønter. Disse kaldes også denarer og dateres til de første århundreder efter Kristi fødsel. Der er nu i alt fundet 48 af disse mønter på lokaliteten hen over de sidste fem år.

I forbindelse med forundersøgelse af en englige syd for Agerskov nær Hammerum – hvor der i forvejen er kendskab til en middelalderborg under pløjemarken, blev der ved detektorsøgning i den vestlige del af voldgraven fundet en pommel. Dette er afslutningen af håndtaget på et middelaldersværd og kaldes også en "sværdknap". Læs mere om udgravningen ved Agerskov vold på side 21-24.

UDLÅN

00930X00077: DØBEFONT, HERNING GL. KIRKE

Udlånt til Hedeager Kirken pr. 17/3-2015. Udlånsaftalen er i 2021 forlænget til 13/03-2023.

04117X00116: JERNØVN

Udlånt til Skolemuseet på Holtbjergskolen pr. 9/12-2015. Udlånsaftalen er i 2020 forlænget til 09/12-2022.

00911X00007: RØGELSESKAR FRA SEJLING KIRKE

Udlånt til Museet på Sønderkov frem til 4/10-2023.

KORNFUND M.M. FRA MUSEUMSSAG 4026, 4086, 4357 OG 4288

Udlånt til Det Grønne Museum frem til 31/12-2026

NYERHVERLSER

5840: Covid19

5841: HRT Textiles A/S

5842: Stoll-maskine og Sirix-anlæg

5843: Uniform fra Herning Garden

5871: Kirsten Hedegaard, symaskineteknik

5872: Anne Grethe Hestvang

JESPER MEYER CHRISTENSEN

Samlingschef

LINE SCHNOOR

Museumsassistent, arkæologi

MUSEETS FORSKNING & PUBLICERING

FORSKNING & PUBLICERING

Museum Midtjyllands forskningsmål er en stærk, lokalt forankret vidensproduktion med internationalt udsyn til glæde og gavn for vores fagkollegaer, besøgende og mange samarbejdspartnere.

NYERE TID

Forskning tager tid. Det kan f.eks. ses ved to forskningsprojekter, som afdelingen for Nyere Tid har været involveret i siden 2019.

Disse to projekter har i deres løbetid genereret ny viden, som kan bruges konkret i form af nytænkende formidling. Projekter udmønter sig også i fagfællebedømte artikler, således at denne nye viden kan bruges af kollegaerne verden over. Konkret drejer det sig om projektet VAERK og *Soundscapes i autentiske bygninger*. Projektet Vaerk er en koordineret samlingsgennemgang af syv jyske museers håndværkssamlinger. Gennemgangen skal sørge for en målrettet og koordineret sikring af de danske håndværkssamlinger med forsknings- og formidlingsmæssig værdi. Projektet afsluttes primo 2022. I forlængelse af projektet vil Museum Midtjylland i samarbejde med Billund Kommunes Museer udgive en artikel ultimo 2022.

Ved *Soundscapes i autentiske bygninger* kortlægger museet sammen med Museum Skanderborg, Struer Museum og Aarhus Universitet autentiske bygningers historiske soundscapes. Fremover skal soundscapes designes og implementeres således, at de understøtter gæsternes oplevelse af autenticitet. Projektet har udviklet systematikker til kortlægning af komplette historiske soundscapes

og udviklet principper for, hvordan lyde og lydkilder kan indgå i designprocesser for at designe lydformidling. Soundscapet, der er installeret i stuehuset på Frilandsmuseet Herning, åbner officielt for publikum i juni 2022.

ARKÆOLOGI

Den arkæologiske afdeling på Museum Midtjylland er bl.a. underlagt en forskningsforpligtelse for at kunne varetage det arkæologiske ansvar i Herning Kommune og Ikast-Brande Kommune. I vinteren 2020 meddelte Slots- og Kulturstyrelsen de nye retningslinjer for at efterkomme denne forskningsforpligtelse. Forpligtelsen har tidligere været en liste af publiceringsformater (dvs. monografi, internationalt og nationalt tidsskrift).

De nye retningslinjer baserer sig nu på et pointsystem, hvor museet skal opnå 18 point afsat i de såkaldte BFI-liste (BFI står for "Den Bibliometriske Forskningsindikator"), dvs. at vi skal publicere vores forskning i enten bogserier eller tidsskrifter, der kan findes på disse lister.

2021 er i meget høj grad blevet brugt til at udarbejde manuskripter til blandt andet en artikel til KUMML, som omhandler stenalderfundene fra motorvejsudgravningerne, men også til projektmodning af en række projekter som udmøntes i 2022 enten i form af forskningsarbejde eller i form af udarbejdning af manuskripter.

Her kan nævnes fortsat arbejde med at omforme ansøgningen til projektet *Under Pres* til en fondsansøgning samt forarbejdet til et samarbejde mellem Københavns Universitet, DTU (Danmarks Tekniske Universitet) og Museum Midtjylland vedrørende samlingen af tørvespader fra jernalderen og endelig at udforme et samarbejde mellem Heimdal Archeometri, Nationalmuseet, DTU (Danmarks Tekniske Universitet) og Museum Midtjylland vedr. dokumentation, beskrivelse og publikation af sværdgraven fra Troelstrup.

INSPEKTØRERNES FORSKNINGSMÅRÅDER

AGNETE HØJ JENSEN

Fokus på geofysik, opmåling og databearbejning.

BRIT VESTERGAARD

Har fokus på Palsgaard Skovdistrikts historie og dets driftsmæssige udvikling, herunder driften af distriktets planteskole og dets perso-

nale og derigennem den samlede betydning for egnen.

CONSTANZE RASSMANN

Har fokus på bronzealderens landskab og deponeringspraksis.

DITTE SKOV

Har fokus på midtjyske senpalæolitiske fund og den mesolitiske indlandsbosættelse med særlig opmærksomhed på teknologi og typologi. Samtidig fokuserer hun på den middelalderlige landbebyggelse i form af gårde og tofter.

JESPER MEYER CHRISTENSEN

Deltager i forskningsnetværkene *VAERK*, *Soundscapes i autentiske bygninger* og *Industri-samlinger*.

KATHRINE KNUDSEN-MØLLER

Fokus på middelalder landbebyggelse og voldstedet Agerskov Vold.

KRISTINE HOLM-JENSEN

Har fokus på tekstil- og beklædningsindustriens kulturmiljøer, syerskerne samt tillært arbejdskraft i den midtjyske tekstilindustri.

LONE RITCHIE ANDERSEN

Har særligt fokus på den midtjyske mesolitiske indlandsbosættelse og teknologiske og typologiske analyser af flintmateriale.

MARTIN WINTHER OLESEN

Har primært fokus på ældre jernalders bebyggelse ved Hedegaard, Rosenholmvej og Ørregård, samt ældre jernalders jernudvinding i Midtjylland.

SØREN TIMM CHRISTENSEN

Fokuserer på den midtjyske mesolitiske indlandsbosættelse mht. teknologiske og typologiske analyser samt vikingetidens bo- og gravpladsfund.

VIBEKE JUUL PEDERSEN

Har fokus på bronzealderbebyggelse og landskabsudnyttelse.

GÆSTER, KOMMUNIKATION & FORMIDLING

RENÉE HEEGAARD JESPERSEN

Tekstilformidler

Still fra museets lille film med guide til hvordan man selv kan lave sine egen påskelam.

Forrige side: Børn i fuld sving med sommerens tørvearbejde på Klosterlund Museum.

NYTÆNKNING I FORMIDLING - IGEN

2021 var ligesom året før præget af mange måneders nedlukning grundet Covid-19. Så igen i år var formidling præget af stor omstillingsparathed hos medarbejderne for løbende at tilpasse vores aktiviteter til skiftende afstandskrav og forsamlingsloft.

Igen i år var det ikke muligt at gennemføre de store arrangementer, som *Skæg i skoven*, *Kildemarked* og *Sankt Hans*. Derimod var det igen i år populært med de tilbud og oplevelser, der kunne foregå udendørs eller derhjemme og på måder, hvor der ikke samles for mange mennesker på samme tid.

De udendørs skattejagter på museets fem besøgssteder, som vi udviklede i 2020, er blevet til permanente tilbud. Hver måned er der blevet udtrukket en heldig vinder. I påskedagene uddelte vi 110 poser med kreative påskekits på tre af vores museer - og alle poser blev afhentet i dørene hen over to dage. I poserne var materialer og vejledning til at lave et broderet påskeæg og en lille påskekylling.

Også *Det store nisseroderi* fandt frem til museets fem udstillingssteder. I november og december var der igen nisser på spil på alle fem besøgssteder, og de havde bragt uorden inden for museets fem arbejdsområder: Indsamling, bevaring, forskning, formidling og dokumentation. Børnene blev igen inviteret til at hjælpe museet med at finde fejlene, som bl.a. var fedtede nissefingre og fejl i årstallene. Som tak for hjælpen fik børnene udleveret et kit til en af de i alt fem nisser – alle var tilpasset besøgsstedets profil: Skovnissen, mosenissen, tekstilnissen, slotsnissen og frilandsnissen.

MUSEETS DIGITALE TILSTEDEVÆRELSE

Vi gentog i februar live-streamingformatet på Facebook med et foredrag om fastelavn. Dette dog med blandede resultater – der var igen en meget vedholdende fast skare, der så med hele vejen igennem, men dog ikke helt lige så mange som ved live-streamingen fra besættelseslejligheden i maj 2020. En af de ting, der skete i 2021, var nemlig også en erkendelse af, at man ikke (længere) med succes bare kan overføre de analoge oplevelser til digitale. Dette

ønskede publikum måske lige efter første nedlukningsperiode, hvor den nye hverdag med Covid-19 endnu ikke helt var faldet på plads. Men jo længere ind i pandemien vi kom, jo større krav er der kommet til de digitale oplevelser, vi sender ud. Kvaliteten skal være høj, og "bare" at livestream et foredrag er ikke nødvendigvis nok til at holde opmærksomheden i den efterhånden stigende jungle af digitale tilbud.

Derfor prøvede vi på museet at tænke i selvstændige formater. Vi lavede blandt andet en video med guide til at lave sine egne påskelam med enkle materialer, som alle har derhjemme (blandt andet en toiletrulle). Vi delte også på vores Facebook side og hjemmeside guides til historiske påskeaktiviteter, gækkebreve og æggelege, som vores brugere kunne fornøje sig med derhjemme.

Da vi genåbnede i slutningen af april, tog det et par måneder, før publikum for alvor begyndte at besøge os fysisk igen. Ved sommertid var besøgstallet heldigvis nogenlunde oppe i et fornuftigt leje, og selvom det ikke er helt på samme niveau endnu som før Covid-19, har vi hele vejen igennem kunne se en stor interesse for museets digitale kanaler. Selv om vi har været lukket ned fysisk, har publikum søgt os digitalt enten via vores hjemmeside, sociale medier og igennem vores nyhedsbrev.

De seneste par år har vi på museet netop også arbejdet med at udvikle vores digitale tilstedeværelse. Både i forhold til markedsføringen af vores arrangementer, udstillinger mm. men også i form af selvstændige digitale tilbud som nævnt oven for i forbindelse med nedlukningerne i 2020 og 2021.

I 2019 havde vi gennem hele året 30.692 brugere på vores hjemmeside og i 2021 var dette tal steget til 39.065. Det kan være svært at komme med endegyldige svar på digitale data, men det tegner et billede af, at det arbejde med digitalt indhold, som vi påbegyndte i 2018, hvor vi lancerede ny hjemmeside og ny visuel identitet, har øget brugerne interesse for os digitalt - og at vores brugere og gæster har fastholdt interessen for os på trods af, at de ikke har kunnet besøge os fysisk i perioder igennem de sidste par år.

Dette har også kunnet ses på vores sociale medier på Facebook og Instagram, hvor vores rækkevidde er steget markant. Vores følgere på Facebook er steget stødt med næsten 1 ny følger pr. dag siden 2020, og vores rækkevid-

de for opslag er også stigende fra ca. 80.000 nåede personer i 2020 til lidt over 155.000 nåede personer i 2021. Det vil sige hvor mange mennesker der på et år har set noget af vores indhold på Facebook – enten opslag, videoer, klikket ind på vores side mm.

Vi glæder os til at arbejde videre med udviklingen af vores digitale platforme, så vi kan skabe endnu flere vedkommende tilbud til vores brugere de kommende år.

SOUNDSCAPES

Forskning handler ikke kun om at blive klogere på kulturhistorien. Det kan også handle om den måde, vi formidler. Vores brugere lever i en verden fuld af oplevelser, så vi skal være skarpe og hele tiden udvikle vores formidling og udnytte de nye muligheder, der opstår.

Et sådant projekt er *Soundscapes*, som Frilandsmuseet Herning har været en del af. Her handler det om at aktivere vores brugeres sanser ved at skabe lydbilleder fra fortiden, som kan åbne kulturhistorien for vores brugere. Projektet er også beskrevet under *Forskning og publicering*.

UNDERVISNINGSTJENESTE

Gennem mange år har det været et ønske at komme ud til de yngre generationer. I 2021 har vi taget det første seriøse skridt, idet Herning Kommune har bevilget midler til et toårigt forsøg. Bevillingen giver dels midler til en museumsformidler, dels er der tænkt på transport i form af bus, så en hel årgang elever kan komme fra skolen til museet. Det sidste er en af de helt store udfordringer for, at vores børn og unge kan komme tæt på deres lokalhistorie. I første omgang er indsatsen centreret omkring Tekstmuseet, hvor alle 3. klasser tilbydes et forløb om Midtjyllands tekstilindustri. At gå igennem et museum, der genlyder af engagerede børnestemmer, det gør formidlingschefen blød om hjertet. Håbet er, at vi med tiden kan udvide til også at nå ud til skolerne i Ikast-Brandeborg Kommune. Alle børn i vores ansvarsområde bør få en chance for at møde den fascinerende fortid, de bor lige ovenpå eller ved siden af.

KRISTINE HOLM-JENSEN

Formidlingschef (frem til 1. september 2021)

MAJA THEODORAKI

Kommunikationsansvarlig

VORES VENNER & FRIVILLIGE

På Klosterlund Museum
levendegør de frivillige
hver sommer historien
- her er der gang i
tørreværket.

Forrige side: De frivillige
på Vester Palsgaard
Skovmuseum laver
fuglekasse-workshop for
de mindste gæster.

FRIVILLIGE & VENNEFORENINGER

På Museum Midtjylland har vi et stærkt samarbejde med vores venneforeninger og frivillige, som hver eneste dag yder en enorm merværdi til museet. Begge dele er alle velkomne til at blive en del af.

VORES FRIVILLIGE

Museum Midtjylland har en lang tradition for samarbejde med frivillige, og deres indsats har enormt stor betydning for museet - og mest af alt gør de Museum Midtjylland til et helt specielt sted at besøge.

Igen i år har samarbejdet med de frivillige været præget af pandemien. Det har betydet en del besværligheder for de frivilliges arbejde grundet de gældende restriktioner. Endnu større har glæden derfor været ved at se den stærke tilknytning vores frivillige har til museet – og den lyst de har haft til at fortsætte deres arbejde og tilknytning også under de gældende forhold.

Klosterlund Museums frivillige har igen i år ydet en særlig indsats for, at museet kunne komme i mål med en ny arkæologisk udstilling. På Frilandsmuseet kunne vi med et års forsinkelse endelig åbne udstillingen om Ane Marie Laursen, som er blevet til i et tæt samarbejde mellem Landsbylauget og museet. På Vester Palsgaard yder de frivillige en utrættelig indsats for at holde stedet flot og præsentabel for de

mange, som kommer forbi museet i forbindelse med en vandretur langs hærvejen eller blot rundt på en tur i skovlandskab omkring museet.

Vi arbejder hele tiden på at forbedre forholdene for vores frivillige. I 2021 blev det til en renovering af Tekstilmuseets Vanggaardfløj, hvor de frivillige holder til. Museets vævestue har nu fået optimale forhold, og der er indrettet et lokale til de frivilliges kaffepauser og madpakke-spisende børn. På Herningsholm har de frivillige gennem længere tid ønsket sig et transportabelt klaver. Gennem støtte fra Fondet af 1844 blev den drøm realiseret.

For et lokalhistorisk museum som Museum Midtjylland er det vigtigt at have en solid folkelig forankring. Museets frivillige er alle lokale, som tager ansvar for deres lokalområde ved at støtte op omkring museet. Tilsammen med de daglige aktiviteter og støtten til vores arrangementer, som de frivillige varetager året rundt, viser det den enorme indsats, vores frivillige gør. En indsats som giver et ekstra løft til de rammer, vi kan tilbyde vores besøgende – og en helt unik oplevelse.

VORES FEM FRIVILLIGLAUG

Museum Midtjylland har fem museer med fem frivilliglaug: Vester Palsgaardlauget, Klosterlundlauget, Landsbylauget, Herningsholmlauget og Tekstillauget.

Hvert frivilliglaug har tilknyttet en frivilligkoordinator, som er en del af Museum Midtjyllands Afdeling for Nyere Tid.

VESTER PALSGAARDLAUGET

Vester Palsgaardlauget består af en gruppe frivillige, som vedligeholder bygninger, holder bier, hjælper med planlægning og afholdelse af arrangementer samt de fast tilbagevendende aktiviteter for familier i vinterferien og sommerferien.

Gruppen mødes hver torsdag og har blandt

andet bidraget til forbedringer af formidlings- og udstillingsområderne.

VESTER PALSGAARD SKOV-MUSEUM

**PALSGÅRDVEJ 9
7362 HAMPEN**

KLOSTERLUNDLAUGET

Klosterlundlauget hjælper med planlægning og afholdelse af årets arrangementer. Lauget består blandt andet af et hold pensionerede håndværkere, som vedligeholder bygningerne, tilser dyr og deltager ved museets aktiviteter og formidling; blandt andet sommer- og efterårsferieaktiviteterne.

Der arbejdes med tørveproduktion, metalarbejde i smedjen og trædrejning. Til lauget hører også Uldgruppen, som benytter museets lokaler ca. en gang om måneden.

KLOSTERLUND MUSEUM

**KRAGELUNDVEJ 6A
7442 ENGESVANG**

LANDSBYLAUGET

Landsbylauget har til huse på Frilandsmuseet Herning få minutters gang fra byens gågade. I Landsbylauget arbejdes der med at restaurere og vedligeholde de gamle huse og holde det grønne område. Lauget mødes hver torsdag på Frilandsmuseet Herning, hvor de frivillige skaber liv omkring de gamle bygninger, passer kålhaven og giver museets besøgende et indblik i de traditionelle håndværk.

Lauget bidrager endvidere til at arrangere og afholde arrangementer på Frilandsmuseet Herning i løbet af året.

FRILANDSMUSEET HERNING

**MUSEUMSGADE 32
7400 HERNING**

HERNINGSHOLMLAUGET

Herningsholmlauget står for bemanningen af Herningsholm Museum, og de hjælper med at arrangere og afholde foredrag, sangaftener og andre arrangementer på Herningsholm Museum - herunder også visninger og receptioner.

HERNINGSHOLM MUSEUM

**HERREGÅRDPARKEN 1
7400 HERNING**

TEKSTILLAUGET

Tekstillauget er Museum Midtjyllands største laug. Hver onsdag arbejder de frivillige med Tekstilmuseets trikotagemaskiner, væve og systue, og de sørger for at levendegøre museet og dele deres store viden.

Derudover bidrager de til rundvisninger, børneformidling og registrering, og de producerer varer af reststof og garn, som bliver solgt i alle Museum Midtjyllands museumsbutikker.

TEKSTILMUSEET

**VESTERGADE 20
7400 HERNING**

VORES VENNEFORENINGER

Museum Midtjylland har tre venneforeninger, som samlet tæller c. 650 medlemmer. Venneforeningerne bidrager aktivt til museets samlede aktiviteter og udvikling og kan bidrage med økonomiske tilskud til udvalgte projekter.

Vigtigst er de dog et bindeled mellem Museum Midtjylland og dets fem besøgssteders lokalsamfund, som skaber en stærk social sparring og forankring - og alle kan blive medlem.

Medlemmer af venneforeningerne får bl.a. følgende fordele:

- Fri adgang til museets fem besøgssteder
- 10 % rabat i vore museumsbutikker
- Rabat ved særarrangementer
- Rabat på museets publikationer
- Modtagelse af nyhedsbrev med tilbud om udstillingsstedernes aktiviteter
- Indbydelse til udstillinger, arrangementer og foredrag

MUSEUMSFORENINGEN FOR MUSEUM MIDTJYLLAND, HERNING

Foreningen omfatter museets afdelinger i Herning Kommune: Tekstilmuseet, Herningsholm Museum og Frilandsmuseet Herning. Foreningens formål er at støtte Museum Midtjylland - herunder især frivilligt arbejde. Kontingent og indsamlede midler anvendes til foreningens aktiviteter til museets fremme.

For kontakt, vedtægter og kontingent, se museets hjemmeside.

MUSEUM MIDTJYLLAND

**VESTERGADE 20
7400 HERNING**

STØTTEFORENINGEN FOR VESTER PALSGAARD SKOV-MUSEUM

Foreningens formål er at støtte Vester Palsgaard Skovmuseum - herunder især frivilligt arbejde samt det historiske lokalkendskab bredt set, men også specifikt i forhold til skovens historie. Kontingent og indsamlede midler anvendes til museets fremme.

For kontakt, vedtægter og kontingent, se museets hjemmeside.

VESTER PALSGAARD SKOV-MUSEUM

**PALSGÅRDVEJ 9
7362 HAMPEN**

KLOSTERLUND MUSEUMSFORENING

Foreningens formål er at støtte Klosterlund Museum. Dette sker med særligt henblik på frivilligt arbejde samt det historiske lokalkendskab - herunder specielt området tørveindustri og dets mange aspekter. Kontingent og indsamlede midler anvendes til museets fremme.

For kontakt, vedtægter og kontingent, se museets hjemmeside.

KLOSTERLUND MUSEUM

**KRAGELUNDVEJ 6A
7442 ENGESVANG**

SPONSORATER & PARTNERSKABER

Museum Midtjylland er et statsanerkendt kulturhistorisk museum. Vi er en selvejende institution, som er så privilegerede at modtage driftstilskud fra både stat og kommuner - samt en masse andre bidragsydere.

EN STOR TAK TIL JER ALLE!

Både Slots- & Kulturstyrelsen samt vores to kommuner Ikast-Brande og Herning Kommune skal have en stor tak for en løbende og engageret dialog gennem året samt deres løbende støtte til både drift og projekter.

En del af vores omsætning og særsatsninger - såsom udgivelser, udstillinger og alternative formidlingsprojekter – får vi dog også ad en anden vej; nemlig via generøs støtte og donationer fra både lokale og nationale fonde og virksomheder.

Den støtte er en uvurderlig hjælp for os, da den giver os mulighed for at lave mere end bare ren drift – og den er en absolut nødvendig forudsætning for, at vi fortsat kan udvikle Museum Midtjylland i fremtiden og leve op til vores vision og mission.

I 2021 har vi modtaget støtte fra:

- Egetæpper
- Fonden for Textilforum
- Gustav H. Christensen A/S
- Herning Kommune
- Ikast-Brande Kommune
- Lund & Erichsen A/S
- Slots- & Kulturstyrelsen
- Kultursamarbejdet i Midt- og Vestjylland
- Velux fonden
- Museumsforeningen for Museum Midtjylland, Herning
- Norlys Vækstpulje
- Bent Jensen A/S
- Kollund A/S
- Boet efter Thorkny John Nielsen

Vi retter også en særlig stor tak til vores støtteforeninger. Foreningernes donationer og store løbende hjælp og arbejde har gennem tiden muliggjort vigtige aktiviteter og projekter til vores fem forskellige besøgssteder.

Sidst, men absolut ikke mindst, skal der rettes en stor tak til alle Museum Midtjyllands fem frivilliglaug og mange medarbejdere. Det er deres dedikerede indsats i dagligdagen, som får tingene til at ske og sikrer, at de ambitiøse projekter og tiltag lander, hvor de skal.

Herudover skal lyde en stor tak til Styrelsen for Museum Midtjylland og alle andre i museets netværk, der gennem året har bidraget, udfordret og støttet op om museets virke.

KRISTINE HOLM-JENSEN

Museumsdirektør

På Herningsholm Museum bliver der i 2022 afprøvet nye arrangementsformer.

ET SMUGKIG IND I 2022

I det kommende år er der allerede lagt i ovnen til et spændende, anderledes og udviklende år, hvor museet både vil åbne sig op mod nye samarbejder og en ny fremtid, men også arbejde videre ad nogle af de spor, der allerede er lagt ud.

Museet indleder året med en organisationsændring, som ligger i naturlig forlængelse af den øgede fokus, der gennem de seneste år har været på kommunikation, formidling og undervisning. Den 1. januar samles de centrale kræfter på museet, som arbejder med vores udadvendte funktioner i en publikums- og formidlingsafdeling. Den får til formål at arbejde målrettet med vores brugere, herunder især med brugerdata og målgrupper. Målet er, at vi altid og hele tiden træffer velbegrundede formidlingsmæssige valg. I sidste ende skal de føre til endnu bedre oplevelser for vores brugere, flere gæster og bedre gennemslagskraft – lokalt og nationalt.

I Herning er der en lang og solid tradition for erhvervskultur-samarbejder. Det kommer vi i 2022 til at arbejde videre med på Herningsholm, hvor vi har indgået et samarbejde med

en privat aktør, Trine Jepsen A/S. Samarbejdet består i at lade Herningsholm indgå som ramme for nye og anderledes oplevelser og arrangementer, som Trine Jepsen står for. Det skal gøre flere opmærksomme på Herningsholm og Herningsholms historie og dermed øge museets kendskabsgrad. Det er samtidig et boost til de frivillige på Herningsholm, som passer museet i det daglige.

På de indre og for omverdenen knapt så synlige linjer kommer vi til at kigge nærmere på vores magasin. Vi har et velfungerende og tidssvarende magasin. Trods mange års arbejde med løbende kassation og trimning af samlingerne, er det desværre ikke fremtidssikret. Derfor kommer vi i 2022 til arbejde på en række scenarier for, hvordan vi også i fremtiden kan leve op til museets bevaringsforpligtigelse.

Bag museets formidling ligger altid en tårnhøj kulturhistorisk faglighed. Den må vi aldrig stoppe med at udvikle på, for så tørrer vores kilder til levende og debatskabende formidling ud. Derfor kommer der i det kommende år til at blive arbejdet intenst på finansiering af en række forskningsprojekter. Herunder et projekt om magt og modmagt i jernalderen med udgangs-

punkt i vores spektakulære fund fra jernalderen omkring bl.a. Hedegård, Ørre og Rosenholmvej i Tjørring. Der vil også blive arbejdet videre på projekter inden for mode- og tekstilindustriens historie. Det er et forskningsfelt, hvor museet gennem de seneste 14 år har etableret sig i en grad, så hele landet efterhånden ved, at det her er stedet at henvende sig, hvis man søger ny viden på området. I 2022 vil det bl.a. dreje sig om museets store samling af arkivmateriale og genstande fra modevirksomheden Dranella.

Ikke mindst igangsættes pr. 1. januar en revision af museets strategiplan. I forbindelse med seneste kommunalvalg er der sket ændringer i sammensætningen af museets Styrelse, og vi har en næsten nyansat direktør. Så det er et naturligt tidspunkt at stoppe op, prøve at løfte sig op i helikopteren og se lidt længere ud i fremtiden. I løbet af foråret kommer museets ledelse, medarbejdere og frivillige til at arbejde frem mod en fælles strategidag i maj, hvor de alle mødes med museets styrelse og repræsentanter for de to kommuner for sammen med eksterne oplægsholdere at drøfte de næste fem år på Museum Midtjylland. I efteråret 2022 ligger den nye strategiplan klar til at blive ført ud i livet.

Vi glæder os til at se jer i 2022!

KRISTINE HOLM-JENSEN
Museumsdirektør

MUSEUM MIDTJYLLAND I TAL

Her kan du læse det meste om Museum Midtjylland i tal. Hvor mange ansatte er vi, hvor mange medlemmer har vi i vores venneforeninger, hvor mange videnskabelige årsværk udgør vi, hvem sidder i vores bestyrelse - og hvor mange arrangementer havde vi i 2021?

Dyk ned i tallene, bliv klogere på museet eller spring statistikken over. Samlet set gives der her et overblik over museets aktiviteter, og hvor mange, der har deltaget - samt dem som har været med til at lave dem.

STYRELSEN FOR MUSEUM MIDTJYLLAND

Marianne Bjørn
Formand, Herning Kommune

Frank Heidemann
Næstformand, Ikast-Brande Kommune

Ole Revsgaard Andersen
Region Midtjylland

Poul Boll
Dansk Mode & Textil

Martin Winther Olesen
Medarbejderrepræsentant

Henning Pedersen
Museumforeningen for Museum Midtjylland, Herning

Liselotte Olesen
Klosterlund Museumsforening

Leif Thykjær
Suppleant, Støtteforeningen for Vester Palsgaard Skovmuseum

REVISION

BDO, Herning

MEDARBEJDERE

Hvor mange medarbejdere er vi på Museum Midtjylland - og hvordan fordeler de sig?

Samlet set rummer Museum Midtjylland:

Fastansatte årsværk: **23,9**

Heraf fastansatte videnskabelige årsværk (AC-personale inkl. museumsleder): **13**

Heraf er fastansatte på ph.d-niveau: **2**

Årsværk som udgøres af fleksjobs o.l.: **2**

Årsværk udført af projektansatte: **3**

Heraf videnskabelige projektansatte årsværk (AC-personale inkl. museumsleder): **3**

Årsværk udført af frivillige: **12**

SAMTLIGE MEDARBEJDERE 2021

Agnete Høj Jensen
Andreas Mohr Pedersen
Anne Line Trøllund Nielsen
Anne Marie Larsen
Anne Marie Rechendorff
Astrid Colding Sivertsen
Bettina Balslev Sørensen
Birgit Toft
Brit Vestergaard
Christina Vestergaard Nielsen
Constance Rassmann
Ditte Skov Jensen
Dorte Jørgensen
Ellen Christensen
Gottfred Larsen
Helle Vibeke Henningsen
Ida Charlotte Pedersen
Jakob Mohrsen Kjær
Jesper Meyer Christensen
Jonas Helt
Julie Kveiborg Lolk
Kathrine Knudsen Møller
Katrine Lewinsky Moestrup
Kristine Holm-Jensen
Laura Liv Borchsenius Weikop
Lea Dyrholm Torp
Leif Andersen Thykjær
Line Christine Hansgaard Schnoor
Lone Ritchie Andersen
Louise Jensby
Mai Philipson
Maja Theodoraki
Martin Winther Olesen
Mette Hansen
Niels Skov Jessen
Niels-Jørn Saibek Brinch
Renee Heegaard Jespersen
Rikke skov Andersen
Roland Conrad Rasmussen
Sara Prang Jensen
Silje Fadnes Facius
Susanne Sander Ringaa
Søren Timm Meltvedt Christensen
Therese Hjøllund Sørensen
Ulrikke Lykke Bendtsen
Vibeke Juul Pedersen

MEDARBEJDERES REPRÆSENTATION

KRISTINE HOLM JENSEN

Museumsdirektør, cand. mag

BESTYRELSESPOSTER

Ejendomsselskabet Textilforum A/S
Søby Brunkulsmuseum, bestyrelsesmedlem

GRUPPER, NETVÆRK OG UDVALG

Redaktionsmedlem for onlinetidsskriftet
Dragtjournalen
Medlem af programudvalget for Folkeuniversitet
i Århus' afdeling i Herning
Altingets Kulturpolitiske Netværk / Netværks-
gruppe
Midtjysk Lederforum / Netværksgruppe
Kulturledergruppen Herning / Netværksgruppe
ERFA-netværk v/ Museum Østjylland, Viborg
Museum og De Kulturhistoriske Museer i Hol-
stebro Kommune / Netværksgruppe

KURSER, SEMINARER OG KONFERENCER

Chefnetværksmøde v/ Organisationen Danske
Museer / Mødeseminar

PUBLIKATIONER

Sammen med Lea Dyrholm Torp, Læring og
tekstile materialer på Tekstilmuseet i Herning,
2022, Dragtjournalen, Årgang 15 nr. 19

JESPER MEYER CHRISTENSEN

Samlingschef, cand.mag.

BESTYRELSESPOSTER

Blicher-selskabet, bestyrelsesmedlem

GRUPPER, NETVÆRK OG UDVALG

Encounter, Dansk Center for Herregårdsforsk-
ning
VAERK
Netværk for nationalkoordinering af samlingsva-
retagelsen vedr. arbejder- og industrikultur
Soundscapes i autentiske bygninger
ODMs netværk for nyere tids fysiske kulturarv
ODMs nyere tids netværk

KURSER, SEMINARER OG KONFERENCER

Onlinemøder vedr. soundscapes i autentiske
bygninger, CAVI, Aarhus Universitet
Onlinemøder vedr. VAERK, Give Egnens
Museum
Webinar vedr. kap. 8-arbejde, ODM
Webinar vedr. betydningsvurdering, ODM
Onlinemøde vedr. nationalkoordinering af sam-
lingsvaretagelsen vedr. arbejder- og industrikul-
tur, Arbejdermuseet

BRIT VESTERGAARD

Museumsinspektør, cand.mag.

GRUPPER, NETVÆRK OG UDVALG

Nyere Tids netværk, Netværk for frivilligkoordi-
natorer

KURSER, SEMINARER OG KONFERENCER

Årsmøde, Netværk for Nyere Tids faste Kultur-
arv. Den Gamle By, Århus

JULIE LOLK

Museumsinspektør, cand.mag.

BESTYRELSESPOSTER

Klosterlund Museumsforening, bestyrelsesmed-
lem

GRUPPER, NETVÆRK OG UDVALG

ERFA-netværk v/ Museum Østjylland, Viborg
Museum og De Kulturhistoriske Museer i Hol-
stebro Kommune / Netværksgruppe Midtjysk
Kulturakademi
Netværk for frivilligkoordinatorer
Netværk for formidlere i eksterne læringsmiljø-
er (kultur- og naturinstitutioner) og kommunal-
konsulenter, Nationalt netværk af skoletjene-
ster.

KURSER, SEMINARER OG KONFERENCER

Forstå dine gæster – og nå ud til nye, online-se-
minar om målgrupper, Midtjysk Kulturakademi
Sådan oplever danskerne – i Region Midtjylland,
online-seminar, Europæisk Kulturregion
Projektleder på museum, Projektlederkursus,
ODM

CONSTANZE RASSMANN

Forskningschef og Leder af arkæologi, ph.d.

BESTYRELSESPOSTER

Jysk Arkæologisk Selskab (Bestyrelsesmedlem)

GRUPPER, NETVÆRK OG UDVALG

Bronzealdernet (Netværk)
ISBJERG (forskningsgruppe)
Regionsarkæologisk Netværk

KURSER, SEMINARER OG KONFERENCER

Bestyrelsesmøde Jysk Arkæologisk Selskab /
Virtuelt

MARTIN WINTHER OLESEN

Museumsinspektør, cand.phil.

BESTYRELSESPOSTER

Museum Midtjyllands Styrelse
Herning Kommune, Grønt Råd

GRUPPER, NETVÆRK OG UDVALG

Forsknings- og eksperimental arkæologisk gruppe omkring tørvespader (KU, Lejre, afdeling for naturvidenskab og konservering Moesgård og Museum Midtjylland)

Forsknings- og publikationsgruppe omkring Yngre germanertids sværd HEM 5332 X 237 (Nationalmuseet, DTU, Heimdal Archeometri og Museum Midtjylland)

Under Pres Forskningsgruppe omkring højstatusfund fra ældre romertid (Museum Horsens, AAU

Moesgård Museum og Museum Midtjylland)

Konsulent for Sinding/Ørres gruppe omkring opbygningen af "Brydningsstien"

Fra Trut til Tramp. Et udviklings- og formidlingsprojekt. Ears Wide Open, Ertebøllecenteret og Museum Midtjylland)

PUBLIKATIONER

Orla Madsen, Martin Winther Olesen og Xenia Pauli Jensen: Under Pres, et forsknings-, udgravnings- og formidlingsprojekt om magt & modmagt i Europa i tiden omkring Kristi Fødsel. Museum Midtjylland 2021

VIBEKE JUUL PEDERSEN

Museumsinspektør, cand.mag.

GRUPPER, NETVÆRK OG UDVALG

Regionsarkæologisk møde v/Holstebro

KURSER, SEMINARER OG KONFERENCER

Kursus: Projektleder på museum v/ODM
Dialogforum for det åbne land v/ Ikast-Brandeborg Kommune, Bording Å
Faglig dag omkring danefæ v/ Kongernes Jelling

SØREN TIMM CHRISTENSEN

Museumsinspektør, cand.mag.

GRUPPER, NETVÆRK OG UDVALG

Tillidsrepræsentant for DM-medlemmer
SU-udvalg

KURSER, SEMINARER OG KONFERENCER

On-line seminar torsdag den 4. marts 2021, Københavns Universitet: Ny forskning i gammelt jern. Oplæg med Martin W. Olesen: Sunds Campingplads, en helt ny bebyggelse fra ældre jernalder med jernudvindingshytter.

Frokostdebat tirsdag den 4. maj kl. 12:00, Københavns Universitet, Oplæg m. Martin Winther Olesen & Søren Timm Christensen, Museum Midtjylland diskuterer Hvor byggede man jernudvindingsovnen: nær malm og træ - eller nær arbejdskraft? med Jakob Schlein Andersen, Museum Nordsjælland.

Projektleder på Museum. Kursus afholdt af ODM over tre dage.

MUSEUMSSTATISTIKKEN

AKTIVITETER & EVENTS

I 2021 havde Museum Midtjylland i alt:

Arrangementer/omvisninger/ foredrag/workshops på museets besøgssteder (ekskl. skoleundervisning): **108**

Arrangementer uden for museet (fx byvandring, åbne udgravninger o.l.): **23**

ANNONCEREDE ARRANGEMENTER PÅ MUSEET SAMLET SET

Besøgende som deltog i museets annoncerede arrangementer samlet set på museet:

Deltagere i foredrag, kurser, workshops, receptioner og lign på museet: **426**

ANNONCEREDE ARRANGEMENTER UDEN FOR MUSEET SAMLET SET

Besøgende som besøgte eller deltog i museets annoncerede arrangementer samlet set uden for museets adresser (fx byvandring, åbne udgravninger o.l. der afholdes uden for museet):

Gæster på byvandring, cykel- og byture: **465**

Gæster som deltog i åbne udgravninger: **0**

UNDERVISNING

Her gennemgår vi antal af hold og elever, som har deltaget i vores forskellige undervisningstilbud. I 2021 havde museet samlet set besøg af:

Hold fra daginstitutioner: **7**

Grundskoleklasser: **38**

Klasser fra ungdomsuddannelser: **8**

Hold fra andre uddannelser: **9**

Elever som har modtaget vejledning: **8**

Elever i undervisningsforløb: **725**

Elever som har besøgt på egen hånd: **474**

BESØGSTAL

Museum Midtjylland består af fem besøgssteder, hvoraf de fleste tilbyder fri entré. Forneden er opgjort det samlede besøgstal for hele museet og for de enkelte besøgssteder.

MUSEUM MIDTJYLLAND: 17.923 BESØGENDE

Samlet besøgstal for hele Museum Midtjylland - inkl. besøgende på vores åbne udgravninger.

Det er et fald på 2 % i forhold til sidste år. Faldet er dog ikke så stort som forventet set i lyset af, at museet var lukket i en længere periode i 2021 end i 2020.

TEKSTILMUSEET:	4.425 BESØGENDE
FRILANDSMUSEET HERNING:	2.434 BESØGENDE
HERNINGSHOLM MUSEUM:	871 BESØGENDE
VESTER PALSGAARD SKOV-MUSEUM:	1.868 BESØGENDE
KLOSTERLUND MUSEUM:	7.860 BESØGENDE
BESØGENDE PÅ BY- OG SKOVVANDRINGER, CYKEL- & BUSTURE SAMT ARKÆOLOGISKE UDGRAVNINGER	465 BESØGENDE

WEBSITE

I 2021 har vi fortsat arbejdet med vores digitale tilbud - og at bibeholde en stærk tilstedeværelse online på trods af nedlukningsperioder.

Antal brugere: 39.065
En stigning på 31 % i forhold til sidste år.

Antal sidevisninger: 96.833
En stigning på næsten 16 % i forhold til sidste år.

ØKONOMI: ÅRSRESULTAT 2021

Museum Midtjylland har samlet set haft en omsætning på 16 mio. kr., heraf udgør den arkæologiske afdelings omsætning 6 mio. kr - og samlet set kommer museet ud med 0 kr. i årets resultat.

Årets resultat (overskud/underskud): 0 DKK

Procentdel af museets samlede udgifter som blev anvendt til drift o.l.: 16,1%

Hjemstedskommunens ordinære tilskud beregnet pr. indbygger: 48,4 DKK